

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินงานวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรเรื่องการสานกระติบข้าวด้วยไม้ไผ่ โดยใช้กระบวนการสร้างร่วมมือระหว่างโรงเรียนกันทรวิชัยและชุมชนบ้านลุมพุก ตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร
2. ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มการเรียนรู้อาชีพและเทคโนโลยี
4. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
5. การสร้างหลักสูตรท้องถิ่นการสานกระติบข้าว
6. แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้
7. กระบวนการสร้างร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน
8. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
9. ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การสานกระติบข้าว
 - 9.1 ความรู้เกี่ยวกับไม้ไผ่
 - 9.2 ความรู้เกี่ยวกับการสานกระติบข้าว
10. กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ
11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 11.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 11.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร

1.1 ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญต่อการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตรเป็นเสมือนแม่บทที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาทุกรูปแบบและทุกระบบการศึกษา หลักสูตรเป็นตัวกำหนดแนวปฏิบัติให้การดำเนินการเรียนการสอนบรรลุตามที่กำหนดไว้ เห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาจะต้องมีหลักสูตรเป็นพื้นฐานหลัก และเป็นแกนสำคัญที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ต้องทำความเข้าใจให้ตรงกัน เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ ซึ่งมีนักการศึกษาได้ให้ทัศนะที่แตกต่างกัน เช่น

วิชัย ดิสสระ (2535 : 19) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 9 ข้อ คือ

1. กลุ่มวิชาหรือประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียน
2. หลักสูตรประกอบด้วยประสบการณ์ในการเรียนทั้งหมด ที่นักเรียนพึงได้จากโรงเรียน
3. การจัดรายวิชาทั้งหมด กิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งนักเรียนได้รับ ภายใต้การดูแลและแนะนำของโรงเรียน ไม่ว่าจะกิจกรรมหรือประสบการณ์นั้นจะเป็นภายในหรือภายนอกโรงเรียน
4. กลุ่มของความตั้งใจเกี่ยวกับโอกาสในการจัดให้คนได้รับการศึกษาร่วมกับคนอื่นและสิ่งอื่น ๆ ในระยะเวลาและเนื้อหาที่จัดไว้อย่างแน่นอน
5. ประสบการณ์ทุก ๆ อย่างที่โรงเรียนจัดให้แก่เด็ก
6. มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้เด็ก ได้เรียนเนื้อหาวิชา ทักษะคิดแบบพฤติกรรมกิจวัตร สิ่งแวดล้อมเพื่อประมวลกันเข้าเป็นประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของเด็ก
7. หลักสูตรประกอบด้วยแม่บท เอกสารและวัสดุอุปกรณ์การเรียนและการประเมินผล
8. โปรแกรมการศึกษาซึ่งประกอบด้วย โปรแกรมการเรียน โปรแกรมกิจกรรม โปรแกรมแนะแนว
9. หลักสูตร คือ ประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่สอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบันและตามแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้ภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยคาดหวังให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2529 : 147) ให้ความเห็นว่า หลักสูตรเป็นกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหลายที่อยู่ในและนอกห้องเรียน ซึ่งโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนาการทุกด้าน

ธำรง บัวศรี (2532 : 6) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้น เพื่อแสดงจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

สัจด์ อุทรานันท์ (2532 : 16) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ต่อไปนี้

1. หลักสูตร คือ สิ่งที่สร้างขึ้นในลักษณะของรายวิชา ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อหาสาระ ที่จัดเรียนลำดับความยากง่าย หรือเป็นขั้นตอนอย่างดีแล้ว
2. หลักสูตร ประกอบด้วยประสบการณ์ทางการเรียนซึ่งได้วางแผนไว้ล่วงหน้า เพื่อมุ่งหวังให้เด็กได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ต้องการ
3. หลักสูตร เป็นสิ่งที่สังคัมสร้างขึ้นสำหรับให้ประสบการณ์ทั้งหมดของผู้เรียน ซึ่งเขาได้ทำ ได้รับรู้และได้ตอบสนองต่อการแนะนำของโรงเรียน

นิคม ชมภูหอง (2545 : 87) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

ทาบ (Taba. 1962 : 10) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง วิธีการเตรียมเยาวชนให้มีส่วนร่วมในฐานะที่เป็นสมาชิกที่สามารถสร้างผลผลิตให้แก่สังคม

กู๊ด (Good. 1973 : 157) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร คือ

1. เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อให้จบชั้นเรียนหรือรับประกาศนียบัตร
2. แก่โครงทั่วไปของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่ต้องสอน ซึ่งทางโรงเรียนจัดให้แก่เด็กหรือสิ่งที่ตนต้องสอน เพื่อให้มีความรู้จบชั้น ได้รับประกาศนียบัตร ให้สามารถได้เรียนต่อในวิชาชีพต่อไป
3. กลุ่มวิชาหรือประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนได้เรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียนและสถาบัน

จากความหมายของหลักสูตรสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งหมดที่สถานศึกษาร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันจัดให้กับผู้เรียนตามระดับช่วงชั้น ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนมีความสมบูรณ์ด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต และสามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

1.2 ความสำคัญของหลักสูตร

นักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตร ในแง่ของการถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ เจตคติ และค่านิยม ไว้หลายประการ เช่น

สันต์ ธรรมบำรุง (2527 : 9-10) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นแนวปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง
2. หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ
3. หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาปฏิบัติ
4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันระดับต่าง ๆ
5. หลักสูตรเป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษา เพื่อจะอำนวยความสะดวก ควบคุมดูแล ติดตามผลให้เป็นไปตามนโยบายจัดการศึกษาของรัฐ
6. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญขององคกรและพัฒนาการของเด็กตามความมุ่งหมายของการศึกษา
7. หลักสูตรจะกำหนดรูปร่างของสังคมในอนาคต
8. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม อันเป็นการพัฒนากำลังคนซึ่งนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ที่ได้ผล
9. หลักสูตรจะเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือของการพัฒนาคน

ธำรง บัวศรี (2532 : 9-10) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษา ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนมีความมุ่งหมายให้การศึกษาแก่เด็กอย่างไร และสามารถให้ความรู้ เสริมทักษะ และทัศนคติ ในด้านใดได้บ้าง สิ่งต่าง ๆ ที่ประมวลไว้ในหลักสูตรเป็นเสมือนแนวทางที่ช่วยให้เราทราบได้ทันทีว่า การจัดการศึกษาให้เด็กเน้นไปในด้านใด มีผลต่อตัวเด็กและสังคมมากน้อยเพียงใด

ศูนย์ เหมาะประสิทธิ์ (2537 : 7) ให้ความสำคัญของหลักสูตร ดังนี้

1. เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงสภาพการพัฒนาและความเจริญเติบโตของประเทศ ทั้งทางวัตถุและจิตใจ
2. เป็นแนวทางหรือหลักในการปฏิบัติงานการจัดการศึกษา สำหรับบุคลากรทางการศึกษา
3. เป็นบรรทัดฐานหรือเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษา ที่ช่วยกำกับหรือตรวจสอบคุณภาพทางการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา
4. เป็นสิ่งกำหนดแนวทางในการพัฒนาผู้เรียน ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทักษะคิด และความประพฤติอันเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ท้องถิ่นและประเทศชาติ

นิคม ชมภูหอง (2545 : 52-53) ได้ให้ความสำคัญของหลักสูตร ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติงานของครู
2. หลักสูตรเป็นข้อกำหนด แผนการเรียนการสอนอันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาชาติ
3. หลักสูตรเป็นเอกสารทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่ทำการเกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติตาม
4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ และยังเป็นเกณฑ์ในการจัดงบประมาณ บุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ ฯลฯ ของการศึกษาของรัฐให้แก่สถานศึกษา
5. หลักสูตรเป็นแผนดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษา
6. หลักสูตรกำหนดแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา
7. หลักสูตรจะกำหนดลักษณะและรูปร่างของสังคมในอนาคต
8. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม
9. หลักสูตรเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน

จากความสำคัญของหลักสูตร สรุปได้ว่า หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงแนวทางในการปฏิบัติทางการศึกษาของประเทศ ซึ่ง

พัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทักษะคิด และความประพฤติที่เป็นประโยชน์ ต่อสังคมและประเทศชาติ

1.3 องค์ประกอบของหลักสูตร

มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร ไว้ดังนี้

ธำรง บัวศรี (2532 : 8) กล่าวไว้ว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบที่สำคัญ อย่างน้อย 6 ประการ คือ

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. จุดประสงค์การสอน
3. เนื้อหาสาระและประสบการณ์
4. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน
5. วัสดุและสื่อการเรียนการสอน
6. กระประเมินผล

กรมวิชาการ (2534 : 351-356) กล่าวไว้ว่า หลักสูตรที่เหมาะสมควรมี องค์ประกอบอย่างน้อย 4 อย่าง

1. ความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. เนื้อหา
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผล

วิชัย ดิสสระ (2535 : 11-12) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร 4 ประการ คือ

1. หลักสูตรแม่บท ประกอบด้วย จุดหมายและแนวทางของการศึกษา โครงสร้างของเนื้อหา อัตราเวลาเรียนและแนวทางการสอนตลอดจนการประเมินผลการเรียน
2. เอกสารและวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน
3. กิจกรรมการเรียน
4. การประเมินผล

สุนีย์ เหมาะประสิทธิ์ (2537 : 21) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร ดังนี้

1. หลักการและจุดมุ่งหมาย
2. โครงสร้างหรือเนื้อหาสาระ

3. การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน

4. การวัด ประเมินผลและติดตามผล

ทาบ (Taba. 1962 : 424-425) กล่าวว่า หลักสูตรที่ดีต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบดังนี้

1. วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา

2. เนื้อหาสาระและประสบการณ์

3. กระบวนการจัดการเรียนการสอน

4. การประเมินผล

ไทเลอร์ (Tyler. 1974 : 3803-A) กล่าวว่า หลักสูตรประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ คือ

1. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

2. กิจกรรมการเรียนการสอน

3. การวัดผลและประเมินผล

จากแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตร สรุปได้ว่าหลักสูตรที่ดีประกอบด้วยจุดมุ่งหมาย เนื้อหา การนำไปใช้และการประเมินการนำไปใช้ ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการจัดการศึกษา

2. ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

กรมวิชาการ (2544 : 1-34) ได้กล่าวถึง รายละเอียดของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังนี้

2.1 หลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทย

ควบคู่ ความเป็นสากล

2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่าง

เสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่น ทั้งด้านสาระ เวลาและการจัดการเรียนรู้

5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

2.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขและมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดมุ่งหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียนและรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธี การคิดวิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะ การคิด การสร้างปัญญาและทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมที่ เป็นผู้ผลิตมากกว่า เป็นผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทراثวัฒนธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม

9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดมุ่งหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อให้สถานศึกษามีแนวปฏิบัติ จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรในหัวข้อสาระการเรียนรู้ โดยได้กำหนดสาระการเรียนรู้ แบ่งเป็น 8 กลุ่ม ดังตารางที่ 1



มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ช่วงชั้น	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา	
	ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-3)	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6)	ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3)	ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-6)
	← การศึกษาภาคบังคับ →			
	← การศึกษาขั้นพื้นฐาน →			
กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม				
ภาษาไทย	●	●	●	●
คณิตศาสตร์	●	●	●	●
วิทยาศาสตร์	●	●	●	●
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	●	●	●	●
สุขศึกษาและพลศึกษา	□	□	□	□
ศิลปะ	□	□	□	□
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	□	□	□	□
ภาษาต่างประเทศ	□	□	□	□
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	△	△	△	△
เวลาเรียน	ประมาณปีละ 800-1,000 ชม.	ประมาณปีละ 800-1,000 ชม.	ประมาณปี ละ 1,000-1,200 ชม.	ไม่น้อยกว่า ปีละ 1,200 ชม.

หมายเหตุ

- สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิดการเรียนรู้และการแก้ปัญหา
- สาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างการเป็นมนุษย์ และศักยภาพพื้นฐานในการคิดและการทำงาน
- △ กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้นอกจากสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ และการพัฒนาตนตามศักยภาพ

ทั้งนี้สถานศึกษาอาจจัดเวลาเรียนและกลุ่มสาระต่าง ๆ ได้ตามกลุ่มสภาพเป้าหมาย

สาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ ได้แก่

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็นกลุ่มๆ คือ

กลุ่มแรก เพื่อเป็นพื้นฐานการคิด เป็นกลยุทธในการแก้ปัญหาและเป็นวิกฤตของชาติ ประกอบด้วยวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

กลุ่มที่สอง เพื่อเป็นการเสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์ประกอบด้วยวิชา สุขศึกษา พลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยีและภาษาต่างประเทศ

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกสาระการเรียนรู้กลุ่มการงานอาชีพและเทคโนโลยี ในการศึกษาค้นคว้า มีรายละเอียดของสาระดังนี้

สาระและขอบข่ายการเรียนรู้กลุ่มการงานอาชีพและเทคโนโลยี แบ่งออกเป็น 5 สาระ ดังนี้

สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว

สาระที่ 2 อาชีพ

สาระที่ 3 การออกแบบและเทคโนโลยี

สาระที่ 4 เทคโนโลยีสารสนเทศ

สาระที่ 5 เทคโนโลยีเพื่อการทำงานและอาชีพ

กลุ่มสาระและขอบข่ายการเรียนรู้ที่เลือกในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นกลุ่มสาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว มีรายละเอียด ดังนี้

สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว

สาระการดำรงชีวิตและครอบครัว เป็นสาระที่เกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวันทั้งในระดับครอบครัว ชุมชนและสังคม แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม

1. งานบ้าน เป็นงานที่เกี่ยวกับการทำงานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในครอบครัวซึ่งประกอบด้วยบ้านและชีวิตความเป็นอยู่ในบ้าน ผ้าและเครื่องแต่งกาย อาหารและโภชนาการ โดยเน้นการปลูกฝังลักษณะนิสัยการทำงาน ทักษะ กระบวนการทำงาน การแก้ปัญหาในการทำงาน มีความรับผิดชอบ สะอาด มีระเบียบ ประหยัด อดออม อนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม

2. งานเกษตร เป็นงานที่เกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวัน ซึ่งประกอบด้วยการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ตามกระบวนการผลิตและการจัดการผลิต มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลการผลิต ปลูกฝังความรับผิดชอบ ขยัน อดทน การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม

3. งานช่าง เป็นงานที่เกี่ยวกับการทำงานตามกระบวนการของงานช่าง ซึ่งประกอบด้วยการบำรุงรักษา การติดตั้ง / ประกอบ การซ่อมและการผลิต เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน

4. งานประดิษฐ์ เป็นงานที่เกี่ยวกับการทำงานด้านการประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ ที่เน้นความคิดสร้างสรรค์ โดยเน้นความประณีตสวยงามตามกระบวนการงานประดิษฐ์และเทคโนโลยี เน้นการอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีไทยตามกฎหมายปัญหาท้องถิ่นและสากล

5. งานธุรกิจ เป็นงานที่เกี่ยวกับการจัดการด้านเศรษฐกิจของครอบครัว การเป็นผู้บริโภคที่ฉลาด

ในงานศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มงานประดิษฐ์ ที่จะศึกษาค้นคว้า มีรายละเอียด ดังนี้

งานประดิษฐ์

งานประดิษฐ์ เป็นงานที่เกี่ยวกับการทำงานด้านการประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ที่เน้นความคิดสร้างสรรค์ โดยเน้นความประณีตสวยงาม ตามกระบวนการงานประดิษฐ์และเทคโนโลยี เน้นการอนุรักษ์และการสืบสานศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย ตามกฎหมายท้องถิ่นและสากล

กรมวิชาการ (2544 : 17) ได้กล่าวว่า กระบวนการของงานประดิษฐ์ ประกอบด้วย

1. ศึกษาแบบ ดัดแปลง และ ออกแบบ
2. เลือกวัสดุที่นำมาใช้ในงาน
3. ใช้ เก็บ บำรุงรักษาเครื่องมือ วัสดุ และอุปกรณ์
4. ปฏิบัติงานตามขั้นตอน
5. ตรวจสอบและปรับปรุงผลงาน
6. จัดการผลงาน
 - 6.1 นำไปใช้
 - 6.2 จำหน่าย
7. ความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน
8. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ผู้วิจัยเลือกชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งอยู่ในช่วงชั้นที่ 3 มีมาตรฐานการเรียนรู้ ดังนี้ (สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว)

กรมวิชาการ (2544 : 24-25) ได้กล่าวว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้และเทคโนโลยี สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว มีมาตรฐานการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ดังนี้

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ง 1.1 เข้าใจ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะ มีคุณธรรม มีจิตสำนึกในการใช้พลังงาน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ในการทำงานเพื่อการดำเนินชีวิตและครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับงานบ้าน งานเกษตร งานช่าง งานประดิษฐ์และงานธุรกิจ

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3)

1. เข้าใจความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์ หลักการ วิธีการ ขั้นตอนกระบวนการทำงาน การจัดการ สามารถทำงานและประเมินผลการทำงาน

2. เลือกใช้ ซ่อมแซม ดัดแปลง เก็บ บำรุงรักษา เครื่องมือ เครื่องใช้ในการทำงาน

3. สามารถปรับเปลี่ยนแนวคิดใหม่ ๆ ในการทำงาน

4. ทำงานด้วยความรับผิดชอบ ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด

อดออม มุ่งมั่น อดทน

5. ใช้พลังทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการทำงาน
อย่างคุ้มค่า และถูกวิธี

มาตรฐาน ง 1.2 มีทักษะกระบวนการทำงาน การจัดการ การทำงาน
เป็นกลุ่ม การแสวงหาความรู้ สามารถแก้ปัญหาในการทำงาน รักการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่องาน
มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.1-3

1. สามารถวิเคราะห์งาน วางแผนการ ดำเนินงาน ปฏิบัติงาน
ตามแผนประเมินและปรับปรุงการดำเนินงาน
2. สามารถทำงานในฐานะผู้นำ/สมาชิกกลุ่ม และใช้วิธีการ
ที่หลากหลายในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในกลุ่ม
3. สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับการทำงาน
จากแหล่งความรู้ ต่าง ๆ
4. สามารถวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุของปัญหา สร้างทางเลือก
ที่หลากหลายในการแก้ปัญหา ตัดสินใจเลือกแนวทางที่เหมาะสมและแก้ปัญหาตามแนวทาง
ที่เลือก
5. มีความมุ่งมั่นทำงานจนสำเร็จ เห็นคุณค่าของการทำงาน
ทำงานอย่างมีความสุข และมีทัศนคติในการทำงานด้วยความประณีต รอบคอบ ปลอดภัยและ
สะอาด

การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือไม่
เพียงใดจำเป็นต้องมีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน การวัดผลและประเมินผล
ส่วนใหญ่ ให้ความสำคัญกับการใช้ข้อสอบ ซึ่งไม่สามารถสนองเจตนารมณ์การเรียนการสอน
ที่เน้นให้ผู้เรียนคิด ลงมือปฏิบัติด้วยกระบวนการหลากหลาย เพื่อสร้างองค์ความรู้ ดังนั้น
ผู้สอนต้องตระหนักว่าการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล ควรประเมินผลตาม
สภาพจริง ต้องเน้นการวัดกระบวนการสอดคล้องไปกับการวัดพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน คือ
พุทธิพิสัย (ความรู้ ความคิด) จิตพิสัย (จริยธรรม คุณธรรม ค่านิยม) และ ทักษะพิสัย (ทักษะ)
เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียน ไปพร้อม ๆ กับการสอน (กรมวิชาการ. 2544 : 130-132)

แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2544 : 130-132) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือไม่เพียงใด จำเป็นต้องมีการวัดผลและ ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงได้กำหนดแนวทางการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ต้องวัดและประเมินผลทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ ทักษะและกระบวนการ เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม รวมทั้งโอกาสในการเรียนรู้ ของผู้เรียน

2. วิธีการวัดผลและประเมินผลต้องสอดคล้องกับมาตรฐาน การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

3. ต้องเก็บข้อมูลที่ได้จากการวัดและประเมินผลตามความ เป็นจริง และต้องประเมินผลภายใต้ข้อมูลที่มืออยู่

4. ผลการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องนำไปสู่ การแปลผลและข้อสรุปที่สมเหตุสมผล

5. การวัดและประเมินผลต้องมีความเที่ยงตรงและเป็นธรรม ทั้งในด้านของวิธีการและโอกาสของการประเมิน

ลักษณะสำคัญของการวัดและประเมินผล

1. ประเมินผลจากสภาพจริง

การประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง (Authentic Assessment)

การจัดการเรียน การสอน การวัดผลประเมินผลในปัจจุบันจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง โดยเน้น การทดสอบ ความสามารถปฏิบัติงานของนักเรียนเป็นการประเมินการกระทำ การแสดง ออกหลาย ๆ ด้าน ตามสภาพความเป็นจริงทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งจะอยู่บนพื้นฐานของ เหตุผลในชีวิตจริง ยึดการปฏิบัติเป็นสำคัญและสัมพันธ์กับการเรียนการสอน เน้นการ พัฒนาการของ นักเรียนและประสิทธิภาพของการเรียนการสอน โดยจะเน้นการมีส่วนร่วม ระหว่างนักเรียน ครูและผู้ปกครอง

ลักษณะสำคัญของการประเมินผลตามสภาพจริง

1. ประเมินไปพร้อมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
2. ยึดพฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนที่แสดงออกจริง ๆ
3. เน้นพฤติกรรมของผู้เรียน พัฒนาจุดเด่นของผู้เรียน

4. ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสถานการณ์จริง เชื่อมโยงการเรียนรู้ไปสู่ชีวิตจริง
 5. ใช้ข้อมูลที่หลากหลายระหว่างการปฏิบัติทุกด้านทั้งที่บ้าน โรงเรียน ชุมชน อย่างต่อเนื่อง
 6. เน้นคุณภาพของผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น
 7. เน้นการวัดความสามารถในระดับสูง เช่น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์
 8. ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก
 9. เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียน ครู และผู้ปกครอง
2. ประเมินความสามารถของผู้เรียน เพื่อวินิจฉัยผู้เรียนในส่วนที่ควรส่งเสริมและแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ตามความสามารถ ความสนใจ และความต้องการของแต่ละบุคคล
 3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของตนเองและของเพื่อนร่วมห้องเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง เชื่อมั่นในตนเอง สามารถพัฒนาตนเองได้
 4. ข้อมูลจากการประเมินสะท้อนให้เห็นกระบวนการเรียน การสอนของผู้สอนสามารถตอบสนองความสามารถ ความสนใจและความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนหรือไม่
 5. ประเมินความสามารถของผู้เรียนในการถ่ายโอนการเรียนรู้ไปสู่ชีวิตจริงได้ (สุวิทย์ มูลคำ และคณะ. 2543 : 21 – 22)

จากการศึกษาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สาระการเรียนรู้กลุ่มงานอาชีพและเทคโนโลยี ผู้วิจัยได้นำมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มงานอาชีพและเทคโนโลยี

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นสาระการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับงานอาชีพและเทคโนโลยี มีทักษะการทำงาน การจัดการมาใช้ในการทำงานอย่างถูกต้อง เหมาะสม คุ่มค่า และมีคุณธรรม สร้างและพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือวิธีการใหม่ ๆ สามารถทำงานเป็นหมู่คณะ มีนิสัยรักการทำงาน ตลอดจนมี

คุณธรรม จริยธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 3) รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
กลุ่มการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี ดังนี้

1. รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

เพื่อให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนกลุ่มการทำงานอาชีพและเทคโนโลยีได้
เสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

1. การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง
มีขั้นตอน ดังนี้

- 1.1 ขั้นศึกษาและวิเคราะห์เป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มก็ได้
- 1.2 ขั้นวางแผน ผู้เรียนเป็นผู้เลือกวิธีการศึกษาและแหล่งความรู้
- 1.3 ขั้นปฏิบัติ ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเองทุกขั้นตอน
 - ผู้สอนให้คำแนะนำ
 - ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ
 - ผู้เรียนฝึกฝน
- 1.4 มีการเชื่อมโยงหรือบูรณาการระหว่างความรู้ ทักษะ ประสิทธิภาพ
เดิมกับสิ่งใหม่
- 1.5 ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น (สุวิทย์ มูลคำ

และคณะ. 2543 : 198)

2. การเรียนรู้จากการศึกษาค้นคว้า ใฝ่รู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนที่
เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่สนใจ จากแหล่งความรู้ต่างๆ จนสามารถสนอง
แรงจูงใจใฝ่รู้ของตนเอง ทั้งนี้ผู้สอนควรให้ผู้เรียนเรียบเรียงกระบวนการแสวงหาความรู้
(กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 128 – 130) การเรียนรู้แบบ CIPPA Model เป็นอีกรูปแบบ
หนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มีการดำเนินการ
ดังนี้

1. Construct คือ ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยการศึกษา
ค้นคว้า สรุปเป็นข้อความรู้
2. Interaction คือ ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้
3. Participation คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมให้มากที่สุด
4. Process and Product คือ ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการและ
มีผลงานจากการเรียนรู้

5. Application คือ ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (สุภาพร สถาพร. 2545 : 17–18)

3. การเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

- 3.1 ครูผู้สอนสร้างกิจกรรมโดยเชื่อมโยงกับสถานการณ์ของผู้เรียน
- 3.2 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม
- 3.3 ผู้เรียนวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรม
- 3.4 สรุปผลเพื่อนำไปสู่หลักการ แนวคิดของสิ่งที่เรียน
- 3.5 นำหลักการ แนวคิด ไปใช้ในกิจกรรมใหม่

4. การเรียนรู้จากการทำงานกลุ่ม เป็นการเรียนที่เปิดโอกาส ให้มีการเลือกใช้กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่น ในการจัดการเรียนรู้ ให้ประสบผลสำเร็จ (กรมวิชาการ. 2545 : 128–130) การสอนด้วยวิธีการกลุ่ม จะทำให้บรรยากาศการเรียนสนุกสนาน ไม่น่าเบื่อหน่าย ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น และปลุกฝัง ความรับผิดชอบ การรู้จักใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล การรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น และกล้าแสดงออก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 27)

4.1 หลักการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่ม

การสอนวิธีกระบวนการกลุ่ม มีหลักการเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน สรุปได้ดังนี้

4.1.1 เป็นการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน โดยให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมให้มากที่สุด เพราะการเข้าร่วมและมีบทบาทในการเรียนจะช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อม มีความกระตือรือร้นและมีความสุขในการเรียน

4.1.2 เป็นการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากกลุ่มให้มากที่สุด กลุ่มจะเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ ที่จะฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และสามารถปรับตัวและทำงานเข้ากับผู้อื่นได้

4.1.3 เป็นการสอนที่ยึดหลักการค้นพบและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตัวของนักเรียนเอง โดยครูเป็นผู้จัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพยายามค้นพบและพบคำตอบด้วย ตนเอง อันจะทำให้ผู้เรียนจดจำได้ดีและจำได้นาน

สามารถประเมินตนเองได้ และผู้สอนเข้าใจนักเรียนได้ อันจะทำให้ผู้เรียนผู้สอนเข้าใจปัญหาซึ่งกันและกัน จะเป็นหนทางในการนำไปพิจารณาแก้ปัญหาและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 31-32)

จากการศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมกลุ่มการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบต่าง ๆ มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดนักเรียนเป็นสำคัญ เน้นกระบวนการกลุ่ม กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นแบบแผนในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

4. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

4.1 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

สุมิตร คุณานุกร (2523 : 97) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เป็นการขยายและการปรับหลักสูตรระดับชาติ คำว่า “การขยาย” หมายถึง การนำเอาจุดหมายและเนื้อหาขยายความ คือ ขยายจากนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ขยายเพื่อให้เพิ่มขึ้นมีรายละเอียดที่ครูจะนำไปสอนได้ ส่วน “การปรับ” ก็คือ การนำเอาจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชาปรับให้สอดคล้องกับสภาพสังคมภูมิศาสตร์และความต้องการของประชาชนในแต่ละเขตการศึกษา

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2527 : 28-29) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การนำหลักสูตรระดับชาติมาพิจารณา ศึกษาวิเคราะห์เพื่อการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระบางอย่างให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับท้องถิ่น

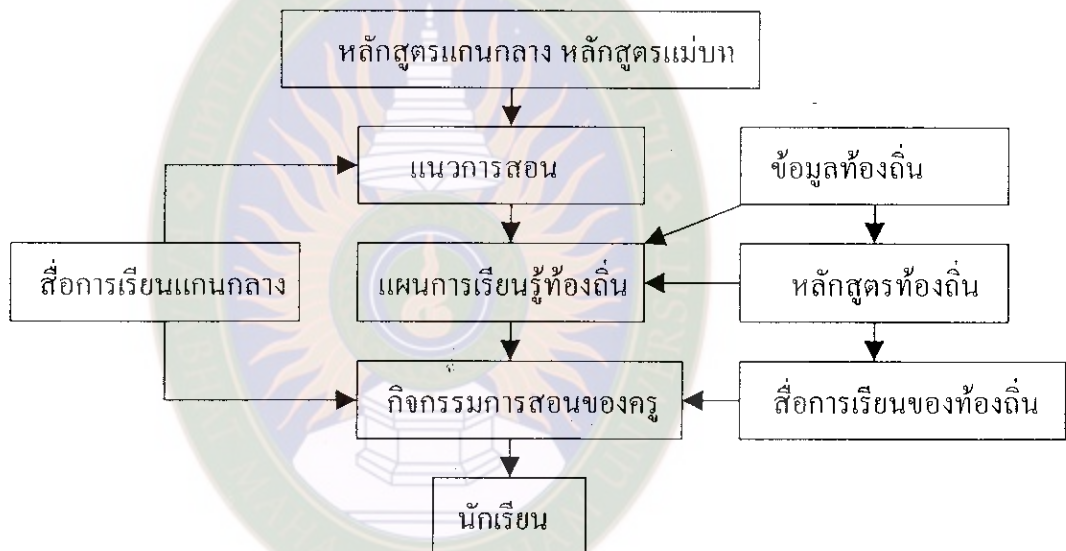
จิราภรณ์ ศรีสูงคาร (2530 : 18) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การนำหลักสูตรแม่บทระดับชาติ มาปรับบางอย่างให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและความต้องการของท้องถิ่นในแต่ละระดับ เพื่อแก้ปัญหาทางการศึกษา ให้มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 107) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษา หรือหน่วยงานและบุคคลในท้องถิ่นจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ

ธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์ และถัดดา ศิลาน้อย (2544 : 30) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นโดยกระทรวงศึกษาธิการเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรตามข้อกำหนดในโครงสร้างของหลักสูตร ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นของตนเอง เรียนรู้สภาพ

เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมที่แท้จริงในท้องถิ่นของตน รวมทั้งองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในชุมชนนั้น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาของท้องถิ่น

นิคม ชมภูหลง (2545 : 89) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การที่ท้องถิ่นปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม ปรับรายละเอียดของเนื้อหา พัฒนาสื่อการเรียนการสอนและจัดทำรายละเอียดเนื้อหาวิชาขึ้นใหม่ เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยสัมพันธ์กับหลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บท ดังแผนภูมิที่ 2



แผนภูมิที่ 2 ความสัมพันธ์ของหลักสูตรแกนกลางกับหลักสูตรท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การนำเอาหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลางมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงและความต้องการของท้องถิ่น โดยนำทรัพยากรและภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่นเข้ามาจัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ใกล้ตัว เกิดความรัก ความผูกพันในท้องถิ่น มีประโยชน์แก่การดำรงชีวิตประจำวันและสามารถพัฒนาไปสู่งานอาชีพได้

4.2 เหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

สังกัด อุทรานันท์ (2532 : 311) กล่าวว่า หลักสูตรระดับท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับหลักการของการพัฒนาหลักสูตรมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากเหตุผลดังต่อไปนี้

1. ตามหลักการของหลักสูตรนั้น หลักสูตรที่สร้างขึ้นจำเป็นจะต้องมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและสนองความต้องการของสังคมที่ใช้หลักสูตรนั้น ๆ โดยเหตุนี้หากหลักสูตรที่สร้างขึ้น มีจุดมุ่งหมายสำหรับใช้ในชุมชนแห่งหนึ่งแห่งใดโดยเฉพาะ ก็ย่อมสามารถตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น ได้มากที่สุด

2. การพัฒนาหลักสูตร ได้มีการยอมรับความสำคัญของผู้ใช้หลักสูตรเป็นอย่างมากและได้มีการยอมรับว่า สมควรจะให้ผู้ใช้หลักสูตรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรด้วยในทางปฏิบัติ ถ้าหากหลักสูตรได้พัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้ในระดับชุมชนที่ไม่กว้างขวางมากนักย่อมจะสามารถเปิดโอกาสให้ผู้ใช้หลักสูตรได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรได้

นิคม ชมภูหอง (2540 : 1) กล่าวว่า สาเหตุที่ต้องมีหลักสูตรท้องถิ่นเพราะการจัดการศึกษาที่ผ่านมา นักเรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงตามสภาพสังคม เศรษฐกิจของท้องถิ่นน้อย แต่ต้องไปเรียนเรื่องไกลตัว ทำให้นักเรียนไม่รู้จักตนเอง ไม่รู้จักชีวิต ไม่เข้าใจและไม่มีความรู้สึกที่ดีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัวเอง ทั้งไม่สามารถนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีได้

ผู้วิจัยได้ศึกษาเหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของนักการศึกษาสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาที่ผ่านมาไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น นักเรียนไม่ได้เรียนรู้ชีวิตจริงตามสภาพสังคม เศรษฐกิจของท้องถิ่นด้วย ทำให้ไม่รู้จักชีวิต สังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัว จึงไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ที่แท้จริงของผู้เรียน ฉะนั้นการจัดการศึกษาที่ดีควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งที่อยู่ใกล้ตัว เช่น ภูมิปัญญา ท้องถิ่น สภาพแวดล้อมและธรรมชาติในชุมชน ควบคู่ไปกับการเรียนรู้สิ่งที่อยู่ไกลตัว

4.3 วิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การพัฒนา (Development) มีความหมาย 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรก หมายถึง การทำให้ดีขึ้น สมบูรณ์ขึ้นและอีกลักษณะหนึ่ง หมายถึง ทำให้เกิดขึ้นโดยเหตุนี้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร จึงอาจมีความหมายหลายลักษณะเช่นเดียวกัน คือ ความหมายแรก

หมายถึง การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ขึ้นและอีกความหมายหนึ่ง คือ การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นฐานอยู่เลย (สังัด อุทรานันท์, 2532 : 30)

4.3.1 การดำเนินการพัฒนาหลักสูตร ในการพัฒนาหลักสูตรให้สนองความต้องการของท้องถิ่น สามารถดำเนินการได้ 2 ลักษณะ

1) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เป็นการปรับปรุงแก้ไขรายละเอียดเนื้อหา ปรับ และเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน พัฒนาวิธีสอนให้หลากหลาย ทำสื่อการเรียนการสอนเพิ่มเติมและจัดทำหลักสูตรเดิม การพัฒนานี้สามารถทำได้โดยไม่ต้องขออนุญาต

2) การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เป็นการสร้างขึ้นมาใหม่จะต้องขออนุมัติตามขั้นตอนก่อนนำไปใช้

4.4 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

สังัด อุทรานันท์ (2532 : 314-316) ได้กล่าวว่า การปรับหลักสูตรให้เข้ากับสภาพสังคมของท้องถิ่น หรือการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างหลักสูตรกลาง หากจะให้เป็นไปอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน ก็อาจจะดำเนินการอย่างเป็นลำดับขั้น ดังต่อไปนี้

1. จัดตั้งคณะทำงาน ควรจะเลือกบุคคลที่มีความสามารถมีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน
2. ศึกษาสภาพข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูล อาจใช้วิธีการสัมภาษณ์ ประชุม และสัมมนา หรือวิธีการอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ทำให้ทราบข้อมูลที่แท้จริง
3. กำหนดจุดมุ่งหมายสำหรับหลักสูตรท้องถิ่น
4. พิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรกลางกับหลักสูตรท้องถิ่น
5. ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตรกลาง และ/หรือจัดสร้างกระบวนวิชาขึ้นใหม่ ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น
6. ดำเนินการใช้หลักสูตร ในขั้นนี้การนิเทศติดตามสำคัญมาก
7. ประเมินผลการใช้หลักสูตร เป็นขั้นที่สำคัญมาก เพราะจะช่วยให้ทราบว่าหลักสูตรที่จัดขึ้นมีความเหมาะสมหรือไม่
8. ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีความเหมาะสมต่อไป

5. การสร้างหลักสูตรท้องถิ่นการสานกระติบข้าว

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น (หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2544 : 2) การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข (หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2544 : 2)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี การกำหนดเนื้อหาควรให้สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนและท้องถิ่น การจัดทำควรคำนึงถึงหลักการสำคัญ เช่น ต้องการแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บูรณาการกับทุกวิชา เน้นทักษะกระบวนการในการทำงาน มีการประเมินผลตามสภาพจริงและให้นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข (นิคม ชมภูหลง. 2545 : 6-13)

การสร้างหลักสูตรท้องถิ่นการสานกระติบข้าว โรงเรียนกันทรวิชัยได้รับความร่วมมือจากชุมชนบ้านลุมพุก ให้ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการสานกระติบข้าวด้วยไม้ไผ่ นางพยอม เข้มยอด สมาชิกกลุ่มจักสาน กล่าวว่า “ การที่นักเรียนจะเรียนการสานกระติบข้าวได้ดีนั้น จะต้องเรียงลำดับขั้นตอนการสานให้ต่อเนื่อง โดยเฉพาะการสานลายต่าง ๆ นั้น ขั้นตอนต้อง ถูกต้อง แม่นยำ ได้มาตรฐาน กระติบข้าวจะออกมาสวยงาม” ผู้วิจัยจึงได้สัมภาษณ์ชุมชนและดำเนินการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นการสานกระติบข้าวด้วยไม้ไผ่ มีรายละเอียดดังนี้

การสร้างหลักสูตรการสานกระติบข้าว

การสร้างหลักสูตรการสานกระติบข้าวด้วยไม้ไผ่ มีขั้นตอน ดังนี้

1. ประชุมการจัดทำหลักสูตรการสานกระติบข้าวด้วยไม้ไผ่ โดยความร่วมมือระหว่างผู้วิจัย ครูท้องถิ่นและผู้รู้ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มจักสาน บ้านลุมพุก ตำบลโลกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมา เนื้อหา ขั้นตอน รายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับการสานกระติบข้าว

2. จัดทำหลักสูตรการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยให้มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้
 - 2.1 กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยยึดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มงานอาชีพและเทคโนโลยีเป็นหลักในการจัดทำ
 - 2.2 จัดทำโครงสร้างของหลักสูตร
 - 2.3 คำอธิบายรายวิชา
 - 2.4 ตารางที่วิเคราะห์หลักสูตร
 - 2.5 วิเคราะห์หลักสูตร
 - 2.6 กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้
3. ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของเนื้อหา จำนวน 3 คน ได้แก่
 - 3.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์พีรพงษ์ พลเวียงธรรม วุฒិการศึกษ กศ.บ. (ภาษาไทย) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 - 3.2 อาจารย์สุรวาท ทองบุ วุฒิการศึกษ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 - 3.3 อาจารย์สุรกานต์ จังหาร วุฒิการศึกษ ศษ.ม. (หลักสูตรและการสอน) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
4. ปรับปรุงแก้ไข
5. จัดทำเป็นรูปเล่ม

จากการศึกษาการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาด้วยไม้ไผ่ ร่วมกับชุมชนบ้านลุ่มพุก ตำบลโลกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียน ความเหมาะสมกับท้องถิ่นและเน้นความต้องการของนักเรียนเป็นสำคัญ เน้นทักษะกระบวนการทำงานและนักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข

6. แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้

ในปี 2540 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้ เริ่มจากการวางแนวคิดพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ 5 ประการ (อุดม คำขาด. 2545 : 11) ได้แก่

1. แก่นแท้ของการเรียนการสอน คือ การเรียนรู้ของผู้เรียน
2. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกแห่ง ทุกเวลา ต่อเนื่องยาวนานตลอดชีวิต
3. ศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่สุดของการเรียนรู้
4. ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดี ด้วยการสัมผัสและสัมพันธ์
5. สารที่สมดุลเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ คือ ความรู้ ความคิด ความสามารถ

และความดี

จากแนวคิดพื้นฐานดังกล่าว ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ รวบรวมแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ ที่เป็นทั้งของไทยและสากล นำมาจัดสาระและกระบวนการเพื่อนำเสนอต่อหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อนำสู่การปฏิบัติ ทฤษฎีการเรียนรู้ 5 ทฤษฎี (อุดม คำขาด. 2545 : 11-14) ได้แก่

1. ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข
2. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
3. ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด
4. ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย : ศิลปะ ดนตรี กีฬา
5. ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย : การฝึกฝนกาย

วาจาใจ

เป้าหมายที่จะนำทฤษฎีการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาแล้วสู่การปฏิบัติ มีจุดมุ่งหมายนำเสนอกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด และได้พัฒนาตัวบ่งชี้การเรียนของผู้เรียน ซึ่งสังเคราะห์จากทฤษฎีการเรียนรู้ 5 ทฤษฎี ดังนี้

ตัวบ่งชี้การเรียนของผู้เรียน

1. ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ จนค้นพบความถนัดและวิธีการของตน ผู้เรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม
2. ผู้เรียนฝึกคิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์จินตนาการ ตลอดจนได้แสดงออกอย่างชัดเจนอย่างมีเหตุผล

3. ผู้เรียนได้รับการเสริมแรงให้ค้นหาคำตอบ แก้ปัญหาทั้งด้วยตนเองและร่วมด้วยช่วยกัน
4. ผู้เรียนได้ฝึกค้น รวบรวมข้อมูลและสร้างความรู้ด้วยตนเอง
5. ผู้เรียนเลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเองอย่างมีความสุข
6. ผู้เรียนฝึกตนเองให้มีวินัยและความรับผิดชอบในการทำงาน
7. ผู้เรียนฝึกประเมิน ปรับปรุงตนเองและยอมรับผู้อื่น ตลอดจนสนใจใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้การสอนของครู

1. ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ
2. ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลุกเร้าหัวใจและเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
3. ครูเอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตาผู้เรียนอย่างทั่วถึง
4. ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์
5. ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกคิด ฝึกทำและฝึกปรับปรุงตนเอง
6. ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมทั้งสังเกตส่วนตัวและปรับปรุงส่วนค้อยของผู้เรียน

7. ครูใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกการคิด การแก้ปัญหา และการค้นพบความรู้
8. ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์จากชีวิตจริง
9. ครูฝึกฝนกิจกรรมรายาทและวินัยตามวิถีวัฒนธรรมไทย
10. ครูสังเกตและประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

ลักษณะตัวบ่งชี้แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมการเรียนของผู้เรียนและพฤติกรรมการสอนของครูมีลักษณะต่อเนื่องผสมกลมกลืนกัน ตัวบ่งชี้หลายข้ออาจเกิดขึ้นได้ทั้งก่อนการเรียนการสอน ระหว่างการเรียนการสอนและหลังการเรียนการสอน

แนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนสำคัญที่สุด เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ลักษณะ คือ

1. การเรียนอย่างมีความสุข
2. การเรียนรู้แบบองค์รวม

3. การเรียนรู้จากการคิดและการปฏิบัติจริง
4. การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น
5. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง

มีรายละเอียดดังนี้

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข : เรียนรู้อย่างสันติด้วยกันทุกคน กล่าวคือเป็นสภาพการจัดการเรียนการสอนในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย มีอิสระ ยอมรับความแตกต่างของบุคคลมีความหลากหลายในวิธีการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์แห่งความสำเร็จและได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งมีแนวทางสำคัญคือ บทเรียนต้องเป็นเรื่องใกล้ตัวมีความหมาย มีประโยชน์ กิจกรรมการเรียนรู้ต้องมีความหลากหลาย สื่อการเรียนรู้ต้องน่าสนใจ การประเมินผลมุ่งเน้นตามศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนต้องแสดงออกอย่างนุ่มนวลให้กำลังใจและเกื้อกูลกัน

2. การเรียนรู้แบบองค์รวม : การบูรณาการสาระและกระบวนการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างสัมพันธ์ เชื่อมโยงต่อเนื่องกลมกลืนทั้งในเรื่องใกล้ตัวในท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมที่อาศัยอยู่ ทั้งเรื่องของท้องถิ่น มีความหมายต่อการนำไปใช้ในการดำรงชีวิตและแก้ปัญหาสภาพของสังคม

3. การเรียนรู้จากการคิดและการปฏิบัติจริง : เรียนโดยใช้สมองและสองมือ การคิดเป็นความสามารถของสมองในการประมวลข้อมูลความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีให้เป็นความรู้ใหม่ วิธีการใหม่ เพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสมสอดคล้องเมื่อได้คิดแล้ว นำไปปฏิบัติจริง จึงจะเกิดการเรียนรู้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ การจัดการเรียนให้ได้ฝึกคิดและปฏิบัติจริง ต้องฝึกจากประสบการณ์ตรงจากแหล่งความรู้ สื่อเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวต่าง ๆ ด้วยการฝึกสังเกต คิดอย่างรอบคอบ ปฏิบัติอย่างจริงจังและสรุปเป็นองค์ความรู้แก่ตนเอง

4. การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น : เรียนร่วมกัน รู้ร่วมกัน เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิสัมพันธ์กัน โดยมีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ วัฒนธรรม อารมณ์และสังคม ร่วมกันทำให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นการปลูกฝังคุณธรรมที่งดงาม การทำงานร่วมกันทำให้พัฒนาทั้งทักษะทางสังคมและทักษะการทำงานที่ดีด้วย

5. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง : เรียนอย่างไรควรทบทวน ตนเอง รอบด้าน เป็นการรับรู้การเรียนและความถนัดของตนเอง เน้นการเรียนรู้กระบวนการ ว่าการเรียนรู้แต่ละครั้งเกิดขึ้นอย่างไร เรียนด้วยวิธีการใด มีขั้นตอนอย่างไร ให้ผู้เรียนศึกษาวิเคราะห์ ประเมินจุดเด่นจุดด้อยและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ของตนเองเพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสม เพื่อจะนำไปใช้ในการเรียนรู้ครั้งต่อไป

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ มาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็น คนดี คนเก่ง และมีความสุข โดยให้นักเรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ได้ปฏิบัติจริง ได้ทำงานเป็นกลุ่มร่วมกับผู้อื่นและนักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

7. กระบวนการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน และสถาบันอื่น ๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน รู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ รวมทั้งวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเรื่องการสานกระติบข้าว ด้วยไม้ไผ่ โดยใช้กระบวนการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกัณฑ์กรวิชัยและชุมชน บ้านลุ่มพุก ตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างความร่วมมือ ดังนี้

โรงเรียนเป็นสถาบันในชุมชนที่มีความใกล้ชิดผูกพันกับประชาชน ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในอดีตและปัจจุบัน ย่อมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (วันทนี นามสวัสดิ์. 2542 : 99)

โรงเรียนบ้านบางกะปิ กรุงเทพมหานคร เห็นความสำคัญของการประสานงานความร่วมมือของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษา เช่น กรณีของนายสมพงษ์ เพลินใจ มีความรู้ด้านวิศวกรรมไฟฟ้า ตอนแรกอาสาช่วยซ่อมตู้ทำน้ำเย็นของโรงเรียน ต่อมาจึงมาสอนเด็กในด้านไฟฟ้า ทุกวันอังคารและวันพฤหัสบดี วันละ 4 ชั่วโมง โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย เพราะตระหนักว่ามาทำประโยชน์ให้บุตรของตนและบุตรหลานของเพื่อน ๆ กรณี นายปรีชา

เอ็มไอช เป็นกรรมการการศึกษาของโรงเรียน เป็นเจ้าของบริษัทคอมพิวเตอร์ ได้ส่งเจ้าหน้าที่ของบริษัทมาช่วยสอนคอมพิวเตอร์ระดับชั้น ป. 1 – ม. 3 ที่โรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนไม่มีครูสอนในด้านนี้เลยจึงขอเข้ามาช่วยสอนแทน พร้อมนำบุตรหลานทั้ง 3 คน เข้ามาเรียนต่อในโรงเรียน ความสัมพันธ์ของเด็กเป็นไปได้อย่างดี เด็กชอบ เด็กสนใจและอยากเรียนหนังสือมากขึ้น บทบาทของผู้ปกครองนอกจากจะเข้ามาร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียนแล้ว ผู้ปกครองบางคนที่ทำหน้าที่กรรมการศึกษา ยังทำหน้าที่ช่วยเหลือดูแล เสนอแนะปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการและการเรียนการสอน (กองบรรณาธิการ รายงานปฏิรูปการศึกษาไทย. 2543 : 13)

บารเมศ วรรณลัย (2544 : 82-83) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของ อบต. องค์กรในชุมชนและหน่วยงานในภาครัฐ เพื่อหาทางช่วยให้นักเรียน สามารถดำเนินกิจกรรมกลุ่มฝึกอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดำเนินการวิจัยโดยจัดเวทีสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเด็ก ผู้ปกครอง ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐ ทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ หลายครั้ง ทำให้ชาวบ้าน ได้รับฟังปัญหาจากการทำกิจกรรมของเด็ก และถ่ายทอดความรู้ ตลอดจนประสบการณ์ให้กับเด็ก ได้นำไปใช้แก้ปัญหาพร้อมสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ เช่น เอื้อเฟื้อสถานที่ทำการเกษตรให้ทุน พร้อมทั้งให้คำแนะนำในการเลี้ยง ทำให้นักเรียนดำเนิน กิจกรรมได้อย่างไม่ติดขัด ผลการวิจัยพบว่า ความร่วมมือจากทุกฝ่าย เป็นปัจจัยสำคัญ ทำให้โครงการฝึกอบรมของกลุ่มนักเรียน โรงเรียนบ้านศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ดำเนินไปอย่างมีคุณภาพเพิ่มผลผลิตและรายได้ให้กับนักเรียน (กองบรรณาธิการ สานปฏิรูป 2544 : 82-83)

อุตม คำชาติ (2545 : 69-70) ได้ดำเนินงานวิจัยเรื่องกระบวนการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน กรณีผลิตภัณฑ์ถาวรวัลย์บ้านใหม่ ตำบลวังซัน อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนบ้านใหม่ ตำบลวังซัน อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ ผู้ร่วมในกระบวนการวิจัย ได้แก่ ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 38 คน และ สมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักสูตรงานผลิตภัณฑ์ถาวรวัลย์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้แก่ การสานตะกร้า
2. รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้งานสานตะกร้าด้วยถาวรวัลย์ ได้แก่ ครูประสานกลุ่มผลิตภัณฑ์ถาวรวัลย์ภาคความรู้ ครูประจำชั้นสอนการหาถาวรวัลย์ การเตรียมถาวรวัลย์

และอุปกรณ์ ครูท้องถิ่นแถววัลย์ จำนวน 5 คน สอนภาคปฏิบัติการสอน ทุกวันศุกร์ ตั้งแต่ เวลา 09.00 ถึง 15.00 นาฬิกา ตลอดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 ณ ศาลาอเนกประสงค์ ของหมู่บ้าน

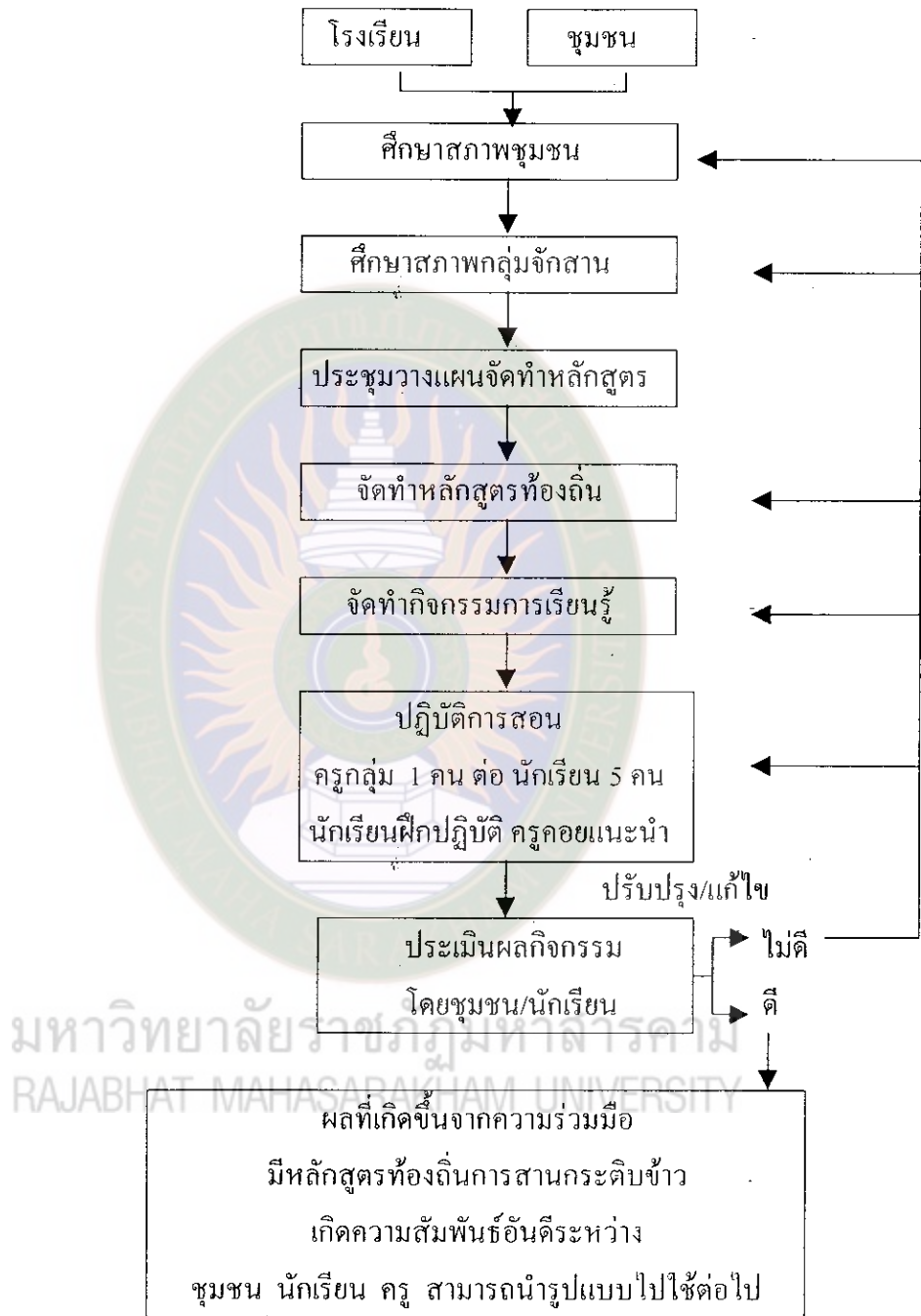
3. หลังการเรียน นักเรียนได้คะแนนด้านความรู้เกี่ยวกับงานผลิตภัณฑ์แถววัลย์ เฉลี่ย 23.40 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน ได้คะแนนด้านผลงานและพฤติกรรมการทำงาน เฉลี่ย 59.47 จากคะแนนเต็ม 70 คะแนน สรุปผลการเรียนรู้ เฉลี่ย 82.87

4. ตลอดภาคเรียน นักเรียนทำชิ้นงานได้เฉลี่ย 10 ชิ้นต่อคน และจำนวนชิ้นงานได้เฉลี่ย 5 ชิ้น ต่อ คน

5. นักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก

6. หลังการเรียน นักเรียนยังใช้เวลาว่างสานตะกร้าได้เฉลี่ย 4 ชิ้นต่อคน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน จะเห็นได้ว่า ผู้บริหาร ครูอาจารย์ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง นักเรียน และองค์กรต่าง ๆ หลายแห่งในประเทศไทยยังมีความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ ในความเป็นพลเมืองไทย ในการสร้างงานแนวความคิดต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ก่อให้เกิดความงงงวมในสถาบัน ฉะนั้นการสร้างสรรค์แนวความคิดและการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนางานสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้นในสังคมไทย จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะงานวิจัยที่ร่วมมือกับชุมชนในการอบรมให้เยาวชนของไทยได้พัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและเต็มตามศักยภาพ ดังนั้นการวิจัยเพื่อหารูปแบบกระบวนการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างร่วมมือหลาย ๆ เล่ม และจากการประชุมชาวบ้านกลุ่มจักสานบ้านลุมพุก นางพิสมัย อินอ่อนโชติ ได้กล่าวว่า “การสร้างความร่วมมือระหว่างนักเรียนกับชุมชนบ้านลุมพุก จะร่วมมือระหว่างกันได้คั้นชุมชนและ โรงเรียนจะต้องปรึกษาหารือทุกขั้นตอน และครูจะต้องนำนักเรียนมาเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้ นักเรียนได้คุ้นเคยกับสภาพหมู่บ้านและได้เห็นความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ครูต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักเรียนว่าชาวบ้านสามารถให้ความรู้กับนักเรียนได้เช่นกัน” ผู้วิจัยจึงได้แนวทางการดำเนินการสร้างร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับทวิชัยกับชุมชนบ้านลุมพุก เพื่อนำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ดังแผนภูมิที่ 3



แผนภูมิที่ 3 แนวทางการดำเนินการการสร้างความร่วมมือ
ที่มา : ดัดแปลงมาจากงานวิจัยของอุดม คำขาด (2545 : 6)

8. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

นิคม ชมภูหลง (2545 : 148) ได้เสนอวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอนดังนี้

1. ความหมายของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน หมายถึง การนำคตินิยม ความเชื่อหรือหลักการพื้นฐานที่เกิดจากการสั่งสมและสืบทอดกันมาแต่บรรพกาล หรือ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและจริยธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญงอกงามและความ เป็นระเบียบแบบแผนที่ควรยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาหรือวิธีการประกอบอาชีพในท้องถิ่น ที่บรรพบุรุษเคยทำมาก่อนอย่างต่อเนื่อง หรือเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับยุคสมัยที่ชาวบ้าน คิดขึ้นเอง ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามขั้นตอน กิจกรรมการเรียนการสอนที่เสนอแนะไว้ในหลักสูตร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง องค์กรประกอบหนึ่งในการจัดการเรียน การสอน ซึ่งมีความสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ ดังที่ สุนน อมรวิวัฒน์ (2526 : 4) กล่าวไว้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นหัวใจสำคัญของการนำ หลักสูตรไปใช้ สมพิศ วงษ์แหยม (2535 : 1) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอนจะช่วยให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา มีทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตาม จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2. ลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี

สุนน อมรวิวัฒน์ (นิคม ชมภูหลง. 2545 : 151 ; อ้างอิงจาก สุนน อมร วิวัฒน์. 2526 : 17) ได้กล่าวไว้ถึงลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ดังนี้

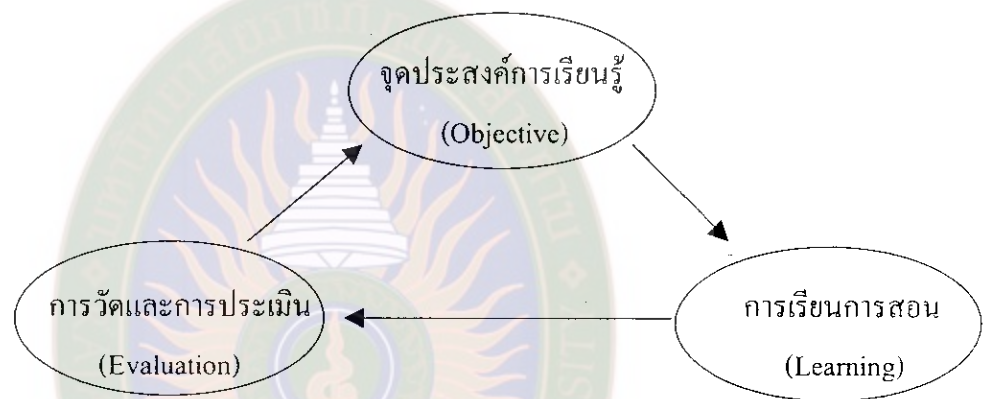
1. กิจกรรมการเรียนการสอนควรเป็นกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียน ทุก ๆ ด้าน
2. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรเร่งให้ผู้เรียน ได้แสดงออกและมี ส่วนร่วมในการเรียนการสอน
3. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรให้โอกาสและเห็นความสำคัญ ของผู้เรียนทุกคนในชั้นเรียน
4. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรฝึกฝนวิธีการแสวงหาความรู้และ วิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองของผู้เรียน

3. หลักในการเขียนแผนการเรียนรู้

แผนการเรียนรู้ที่สมบูรณ์จะต้องประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. จุดประสงค์การเรียนรู้ (Objective)
2. การเรียนการสอน (Learning)
3. การวัดและการประเมิน (Evaluation)

ทั้ง 3 ส่วนนี้ เขียนเป็นแผนภูมิความสัมพันธ์ของทั้ง 3 ส่วน ดังแผนภูมิที่ 4 (บุรชัย ศิริมหาสารคาม. 2539 : 32-33)



แผนภูมิที่ 4 ความสัมพันธ์ของ Objective- Learning - Evaluation

ความสัมพันธ์ของทั้ง 3 ส่วนต่อเนื่องกันเป็นลูกโซ่หรือกระบวนการ กล่าวคือ มีจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นตัวเริ่มต้น มีการเรียนการสอนซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อการเรียนการสอน เป็นตัวกลางที่จะนำไปสู่การบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ และการวัดผลประเมินผลเป็นตัวสิ้นสุด เพื่อบ่งชี้ถึงความสำเร็จว่าบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้หรือไม่ ดังนั้นการเขียนแผนการเรียนรู้จะมีกระบวนการอยู่ 3 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นจุดประสงค์ในคำอธิบายรายวิชา การเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ที่สมบูรณ์ จะต้องให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้านและเขียนในเชิงพฤติกรรม ดังนี้

1. ด้านพุทธิพิสัย คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่เน้นความสามารถทางสมอง (Head) หรือความรู้ในด้านเนื้อหาวิชา หรือทฤษฎี

2. ด้านทักษะพิสัย คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องลงมือทำ (Hand)

3. จิตพิสัย คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรม เจตคติหรือความรู้สึก
ในใจ (Heart)

ขั้นที่ 2 การกำหนดสาระสำคัญ (บทสรุปของเนื้อหา) เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียน
การสอน สื่อการเรียนการสอนหรือเรียกรวมกันว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (Learning)
จะเน้นในจุดใด เรื่องใด กิจกรรมการเรียนการสอนแบบใด จึงจะทำให้ให้นักเรียนบรรลุ
จุดประสงค์การเรียนรู้

ขั้นที่ 3 การกำหนดวิธีวัดประเมินผล ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้
ในขั้นตอนนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. การวัดผล (Measurement) คือ การตรวจสอบว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง
กับความรู้ ทักษะ เจตคติ ที่เปลี่ยนไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ โดยใช้เครื่องมือต่างๆ
เป็นการทดสอบ ผลที่ได้รับจากการวัดจะเป็นเชิงปริมาณ

2. การประเมิน (Evaluation) คือ การตัดสินว่าผู้เรียนมีคุณภาพเป็นอย่างไร เมื่อ
นำคะแนนที่ได้จากการวัดผล มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เช่น นักเรียนทำแบบทดสอบได้
70 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน โดยตั้งเกณฑ์ไว้ว่า ได้คะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป
ถือว่าผ่าน

กรมวิชาการ (2534 : 3-5) ได้เสนอแนะวิธีการเขียนแผนการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

1. ทำความเข้าใจกับหลักการและจุดประสงค์ของหลักสูตร แล้วนำมาใช้เป็น
กรอบ แนวปฏิบัติในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน

2. เขียนจุดประสงค์การเรียนรู้สำหรับรายวิชานั้น ๆ ที่ควรเกิดขึ้นกับนักเรียน
เมื่อได้เรียนวิชานั้นจนครบถ้วนแล้ว

3. เขียนโครงสร้างของวิชาที่สอน ที่เรียกว่า กำหนดการสอน โดยกำหนด
ส่วนประกอบดังนี้

3.1 หัวข้อย่อย หัวข้อเนื้อหาวิชาจากคำอธิบายรายวิชา

3.2 จำนวนชั่วโมง เป็นจำนวนชั่วโมงที่สอนในแต่ละเรื่องย่อย

3.3 สาระสำคัญ เน้นถึงความคิดรวบยอดหรือหลักการ ทักษะ หรือ

ลักษณะนิสัยที่ต้องการปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน ในการเรียนแต่ละหัวข้อนั้นจะเป็นหัวใจ
ของความรู้ ความสามารถที่จะคงอยู่กับผู้เรียน สาระสำคัญนี้จะเป็กรอบกำหนดจุดประสงค์
การเรียนรู้ในหัวข้อนั้น

3.4 จุดประสงค์การเรียนรู้ในลักษณะจุดประสงค์นำทาง มีวัตถุประสงค์ให้ผู้สอนพิจารณาถึงผลการเรียนย่อย ๆ หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ควรเกิดขึ้นระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละเรื่องย่อย

4. สร้างแผนการเรียนรู้ โดยนำหัวข้อเรื่อง จำนวนชั่วโมง สาระสำคัญ และจุดประสงค์การเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ มาทำแผนการเรียนรู้ โดยทั่วไปแล้วในการกำหนดการสอนที่มี 23 เรื่อง ก็ควรทำแผนการเรียนรู้อย่างน้อย 23 แผนหรือมากกว่า สิ่งที่ต้องกรอกรวไว้ในแผนการเรียนรู้ ได้แก่ ชื่อเรื่อง จำนวนชั่วโมง สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล

สมพงษ์ จิตระดับ (นิคม ชมภูหลง. 2545 : 151 ; อ้างอิงมาจาก สมพงษ์ จิตระดับ. 2527 : 35) ได้เสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องชัดเจน และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับความคิดรวบยอดของการสอน ตรงกับจุดประสงค์การสอนที่กำหนดไว้
2. กิจกรรมการเรียนการสอน ต้องเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนให้นักเรียนได้ฝึกทักษะของการคิด การวิเคราะห์ การเลือก การตัดสินใจ และทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็น
3. กิจกรรมการเรียนการสอน ต้องมีผลต่อการเรียนรู้ พฤติกรรม ความรู้สึกความนึกคิดของผู้เรียนในทางที่ดีและมีประโยชน์
4. กิจกรรมการเรียนการสอน ต้องสอดคล้องกับวัยและประสบการณ์ระดับวุฒิภาวะและความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียน
5. กิจกรรมการเรียนการสอน ต้องเป็นสื่อกลางในการบูรณาการในเรื่องของเนื้อหาประสบการณ์ สิ่งที่เกิดขึ้น ปัญหา ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ให้เกิดความกลมกลืนในการเรียนรู้มีความใหม่และทันสมัยอยู่เสมอ
6. กิจกรรมการเรียนการสอน ต้องมีสาระน่าสนใจ สามารถสอดแทรกความสนุกสนานเพลิดเพลินและต้องมีส่วนท้าทายให้นักเรียนรู้จักคิด การให้เหตุผล และการแสวงหาคำตอบต่าง ๆ ด้วยตนเอง
7. กิจกรรมการเรียนการสอน ควรสร้างและส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัยในตนเอง
8. กิจกรรมการเรียนการสอน มีส่วนของการพัฒนาในเรื่องของการทำงานร่วมกัน

9. กิจกรรมการเรียนการสอน ต้องไม่มุ่งเน้นการแข่งขัน ผลการแพ้ชนะ มากเกินไป ทุกคนควรมีความพอใจ และรู้จักการยอมรับและพัฒนาตนเอง

10. กิจกรรมการเรียนการสอน ต้องสามารถปรับเนื้อหาและประสบการณ์ ซึ่งเป็นนามธรรมที่ท้าทาย ไม่น่าสนใจ ให้เกิดเป็นรูปธรรมที่แสดงออกได้ เคลื่อนไหว น่าสนใจและมีส่วนสร้างบรรยากาศที่ดีให้แก่ห้องเรียน

5. แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับท้องถิ่น

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับท้องถิ่น ที่ต้องการให้ชุมชน หรือท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา สามารถจัดกระทำได้ 3 ลักษณะ คือ (นิคม ชมภูหลง. 2545 : 154 ; อ้างอิงจาก กรมวิชาการ. 2539 : ไม่มีเลขหน้า)

1. ให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและ มอบหมายงานกิจกรรมให้เด็กไปทำที่บ้าน โดยครู ผู้บริหาร จะเป็นผู้ประสานงาน ครูและ ชาวบ้านจะช่วยกันติดตามผลและประเมินผลของเด็ก ผลงานจะตกเป็นของเด็กและชาวบ้าน

2. ให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เด็ก โดยชาวบ้านใช้วิธีการนำเด็กไปศึกษาถึงแหล่งความรู้ในชุมชน ครูจะต้องจัดกระบวนการ เรียนรู้ให้เด็กรู้ว่าจะเรียนรู้จากชาวบ้านจะต้องทำอะไรและจะได้รับความรู้ได้อย่างไร

3. โรงเรียนและชุมชนจะต้องร่วมกันประสานกระบวนการเรียนรู้ใน โรงเรียนและชุมชนเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

6. วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับ โรงเรียน

นิคม ชมภูหลง (2545 : 155) ได้เสนอแนะวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ว่ามีขั้นตอนการดำเนินงานสำคัญ ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลาง ทำการศึกษาวิเคราะห์ หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เวลาเรียน แนวดำเนินการ การวัดผลประเมินผลและติดตามผล หรือเกณฑ์การใช้หลักสูตรว่ามีส่วนใดบ้าง ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ศึกษาคำอธิบายรายวิชา เพื่อศึกษาวิเคราะห์จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ และกิจกรรมใดที่เหมาะสมจะนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. จัดทำข้อมูลสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการเสาะหา ผู้ทรงปัญญาในท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน โดยวิธีการหลายวิธีและจากหลายแหล่ง เช่น สัมภาษณ์ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน โดยให้นักเรียนบรรดาค้นข้อมูลลงในแบบ เก็บข้อมูลและนักเรียนร่วมกันจัดทำ

3. จัดทำกำหนดการสอนและเตรียมการสอน ทำการเขียนแผนการเรียนรู้ โดยเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมใช้ในการจัดทำแผนการเรียนรู้ แนวทางการเลือก ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน

7. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการเรียนรู้

7.1 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกโรงเรียน

7.1.1 การให้นักเรียนไปฝึกงานที่บ้านหรือสถานประกอบการ โดย ติดต่อประสานงานอย่างไม่เป็นทางการ แล้วจึงทำหนังสือขอความร่วมมือเป็นทางการ เช่น การสอนปลูกพืช สอนเนื้อหาสอนที่โรงเรียนปกติ ส่วนการปฏิบัติให้นักเรียนปฏิบัติจากแปลง สาธิตในโรงเรียน แล้วนำไปทดลองปลูกที่บ้าน โดยผู้ปกครองหรือปราชญ์ชาวบ้านคอยให้ คำปรึกษาแนะนำ ครูผู้สอนเป็นผู้ติดตามเยี่ยมเยียนและให้นักเรียนรายงานผลเป็นระยะ

7.1.2 การให้นักเรียนไปสำรวจข้อมูลในท้องถิ่น แล้วนำมาจัดกิจกรรม การเรียนรู้ เช่น ครูและนักเรียนร่วมกันคัดเลือกบุคคลที่จะให้ข้อมูล นักเรียนไปเก็บรวบรวม ข้อมูลแล้วนำข้อมูลที่ได้อธิบายร่วมกันในชั้นเรียน

7.2 จัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

7.2.1 การพัฒนาหลักสูตรร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน โดยการประชุม ร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครูผู้สอนและปราชญ์ชาวบ้าน

7.2.2 การนำสิ่งที่มีความรู้เฉพาะเรื่องมาสอดแทรกเนื้อหาที่สอน เช่น กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ครูผู้สอนและนักเรียนช่วยกันรวบรวมความรู้เกี่ยวกับ ประวัติ ท้องถิ่น บุคคลสำคัญ ขนบธรรมเนียมประเพณี นำมาจัดทำเป็นบทเรียนเสริมการศึกษา ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน แล้วนำมาสอนนักเรียน

7.2.3 การจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มีจุดประสงค์สำคัญในการอนุรักษ์ สิ่งที่ดีงามไว้ รวมทั้งการฟื้นฟูสิ่งที่ดีงามให้กลับมาเป็นประโยชน์

7.2.4 การเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาร่วมสอน ในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนในโรงเรียน

8. การวัดและประเมินผล

การวัดผลประเมินผล ระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำการประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และบันทึกผลการประเมินไว้เพื่อสรุปผลการประเมิน วัดระดับคุณภาพปลายภาคเรียน โดยใช้วิธีที่เหมาะสมหลายวิธี เช่น สังเกตการปฏิบัติงาน ตรวจสอบงาน วัดความรู้

9. แนวทางการจัดทำแผนการเรียนรู้

9.1 ความหมายของแผนการเรียนรู้

แผนการเรียนรู้ คือ การนำเอาวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ที่จะต้องทำการสอนตลอดภาคเรียน มาสร้างเป็นแผนการจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อ อุปกรณ์ การสอนและ การวัดผลประเมินผล สำหรับเนื้อหาสาระและจุดประสงค์การเรียนรู้ย่อยๆ ให้สอดคล้องกับ วัดจุดประสงค์หรือชีวิตจริงในท้องถิ่น ซึ่งถ้ากล่าวอีกนัยหนึ่ง แผนการเรียนรู้ คือ การเตรียมการสอนเป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้า หรือคือบันทึกการสอนตามปกติ นิคม ชมภูหลง (กรมวิชาการ. 2535 ; อ้างอิงมาจาก นิคม ชมภูหลง. 2545 : 180)

แผนการเรียนรู้ หมายถึง แผนการหรือโครงการที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้ในการปฏิบัติการสอนในรายวิชาใดวิชาหนึ่ง เป็นการเตรียมการสอนอย่างเป็นระบบและเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการเรียนการสอนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้และจุดหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (นิคม ชมภูหลง. 2545 : 180)

9.2 ลักษณะของแผนการเรียนรู้ที่ดี

แผนการเรียนรู้ที่ดีควรมีกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะ 4 ประการ คือ

9.2.1 เป็นแผนการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมให้ผู้เรียน เป็นผู้ได้ลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด โดยครูเป็นเพียงผู้คอยชี้แนะ ส่งเสริม หรือกระตุ้นให้กิจกรรมดำเนินไปตามความมุ่งหมาย

9.2.2 เป็นแผนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบคำตอบหรือทำสำเร็จด้วยตนเอง โดยครูพยายามลดบทบาทจากผู้บอกคำตอบมาเป็นผู้คอยกระตุ้นด้วยคำถามหรือปัญหาให้ผู้เรียนคิดแก้หรือหาแนวทางไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรมเอง

9.2.3 เป็นแผนการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการ มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และนำกระบวนการไปใช้จริง

9.2.4 เป็นแผนการเรียนรู้ที่สามารถจัดหาสื่อการเรียนการสอนได้ในท้องถิ่น หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุอุปกรณ์สำเร็จรูปราคาสูง

9.3 ขั้นตอนการจัดทำแผนการเรียนรู้ ต้องดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

9.3.1 ศึกษาหลักสูตรและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ในด้านจุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ อัตราเวลาเรียน จุดประสงค์ในหลักสูตร จุดประสงค์รายวิชา จุดประสงค์การเรียนรู้ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลใน รายวิชานั้น ๆ

9.3.2 วิเคราะห์หลักสูตร เพื่อแยกแยะเนื้อหาจุดประสงค์และกิจกรรม โดยทำการพิจารณาถ้อยคำที่ปรากฏในหลักสูตร แยกลงในตารางที่เพื่อความสะดวก ดังตาราง ที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางที่วิเคราะห์หลักสูตร

เนื้อหา	จุดประสงค์	กิจกรรม

9.3.3 แบ่งคาบเวลา โดยศึกษาตามเวลาจากหลักสูตรให้เหมาะสมกับ เนื้อหา จุดประสงค์และกิจกรรม ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางที่แบ่งคาบเวลา

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียน	จำนวนคาบสอน
บทที่ 1 เรื่อง			
บทที่ 2 เรื่อง			

9.3.4 จัดทำกำหนดการสอน เพื่อเป็นการวางแผนการสอนตลอด ภาคเรียน ให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนว่ามีขอบเขตแค่ไหน ใช้กิจกรรมการเรียนการสอน อย่างไร เพื่อให้นักเรียนบรรลุในเรื่องอะไร ในการสอนแต่ละครั้ง ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ตารางที่กำหนดการสอน

ลำดับที่	บทที่/ เรื่อง	จุดประสงค์ การเรียนรู้	กิจกรรม การเรียนการสอน	จำนวน คาบ	จำนวน แผน	วันที่ สอน

9.3.5 จัดทำตารางที่ลำดับการใช้แผนการเรียนรู้ โครงการวิเคราะห์
เนื้อหา จุดประสงค์และกิจกรรม ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ตารางที่โครงการสอน

แผนการเรียนรู้ที่	เนื้อหา	จุดประสงค์ ทั่วไป	จุดประสงค์ การเรียนรู้	กิจกรรม	จำนวนคาบ

9.3.6 เขียนแผนการเรียนรู้

เขียนแผนการเรียนรู้ตามกรอบเนื้อหาที่ได้วิเคราะห์ไว้ ตามรูปแบบการเขียน
แผนการเรียนรู้ ตัวอย่างรูปแบบแผนการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 59) ดังนี้

ตัวอย่างรูปแบบแผนการเรียนรู้

วิชา.....
 บทที่.....เรื่อง.....
 แผนการเรียนรู้ที่.....ลำดับที่.....จำนวน.....ชั่วโมง
 สอนวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ภาคเรียนที่.....ปีการศึกษา.....
 ชื่อผู้สอน.....
 สาระสำคัญ (ความคิดรวบยอด).....
 จุดประสงค์.....
 เนื้อหา.....
 กิจกรรมการเรียนรู้.....
 สื่อการเรียนการสอน.....

การวัดผลประเมินผล.....
 กิจกรรมเสนอแนะ.....
 ข้อเสนอแนะหัวหน้าสถานศึกษา (ตรวจสอบ/นิเทศ/เสนอแนะ/รับรอง).....
 ลงชื่อ.....
 ตำแหน่ง.....
 / /

บันทึกผลหลังสอน

1. ผลการสอน.....
 2. ปัญหา/อุปสรรค
 3. ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข
- ลงชื่อ
- (.....)
- วันที่.....เดือน.....พ.ศ....

9.3.7 การประเมินผลแผนการเรียนรู้

เมื่อเขียนแผนการเรียนรู้ จัดทำ จัดทำสื่อต่าง ๆ รวมถึงเครื่องมือ และเกณฑ์การวัดการประเมินผลเรียบร้อยแล้ว ควรมีการประเมินแผนการเรียนรู้ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม ครอบคลุม เพื่อการปรับปรุง แก้ไข แผนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การประเมินแผนการเรียนรู้ อาจดำเนินการได้ 3 ระยะ ดังแผนภูมิที่ 5

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY



แผนภูมิที่ 5 การประเมินแผนการเรียนรู้

9. กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ ในยุคโลกาภิวัตน์ ความรู้ สรรพวิทยาการเดินทางไปถึงที่ต่าง ๆ ด้วยความรวดเร็ว ข้อมูลและสาระความรู้ต่าง ๆ เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้เรียนจึงต้องมีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งความรู้ที่มีอยู่รอบตัว ทั้งจากครูคน ครูเครื่อง จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน จากครูธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 5) ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยและงานพัฒนาเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ดังนี้

สุมน อมรวิวัฒน์. (2544 : 1 - 2) ชุมชนและธรรมชาติเป็นชุมชนทรัพยากรมหาศาลที่เราสามารถค้นพบความรู้ได้ไม่รู้จำกัด เราเรียนรู้จากชุมชนในเรื่องต่าง ๆ มากมาย เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ ในชุมชน ประเพณี พิธีกรรมของชุมชน แหล่งเรียนรู้ทางศาสนา วัฒนธรรม งานอาชีพ การทำมาหากินในชุมชน ปรัชญาการณต่าง ๆ

ที่เกิดขึ้น มีผลกระทบต่อชีวิตคนในชุมชน แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่รัฐและประชาชนจัดตั้งขึ้น เช่น อุทยานการศึกษา ในวัดและชุมชน อุทยานแห่งชาติในท้องถิ่น ศูนย์หัตถกรรมชุมชน ห้องสมุดประชาชน เป็นต้น

แหล่งเรียนรู้ในชุมชนอีกประเภทหนึ่ง เป็นสถาบันในชุมชนที่มีอยู่แล้ว ในวิถีชีวิต และการทำมาหากินในชุมชน เช่น โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญในวัด ซึ่งเป็นแหล่งชุมชน ชาวบ้าน ป่า ห้วย หนอง ฯลฯ ที่ชาวบ้านมาหาอาหาร ทุกแห่งหนล้วนเป็นห้องเรียน ธรรมชาติที่เปิดกว้าง นอกจากการได้รับสาระความรู้จากชุมชนแล้ว ทุกฝ่ายของชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ประเวศ วะสี (2543 : 60-61) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้จากคนในชุมชนไว้ว่า ในชุมชนมีผู้รู้ด้านต่าง ๆ มากมาย มากกว่าครูที่สอนในห้องสี่เหลี่ยมนัก เช่น ผู้รู้ทางเกษตรกรรมทางช่าง ศิลปิน ผู้รู้ทางศาสนา หมอพื้นบ้าน ฯลฯ ถ้าเปิดโรงเรียนสู่ชุมชนให้ทั้งครู และนักเรียนได้เรียนรู้จากครูในชุมชน จะมีครูมากมายหลากหลายเป็นครูที่รู้จริง การเรียนรู้ จะสนุกไม่น่าเบื่อหน่าย ที่สำคัญเป็นการปรับระดับคุณภาพผู้รู้ในชุมชนกลายเป็นครู ก็จะเป็น การยกระดับคุณค่า ศักดิ์ศรีและความภูมิใจของชุมชนอย่างแรง เป็นการหักทอทางสังคม

วินัย มั่นใจ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดอินทราราม “โกวิทอินทราราม” ตำบล หนองขาว อำเภอกาญจนบุรี ได้ทำงานร่วมกับชุมชน นำชุมชนเข้ามามีส่วน ร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 จุดเริ่มต้น คือ โรงเรียนเปิดโอกาสให้ทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องทั้งครูพ่อครูแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบาย โรงเรียนก่อน พร้อมร่วมกันจัดทำธรรมนูญโรงเรียน วางแผนการดำเนินงาน ทำแผนการเรียน การสอน บริหารจัดการ ประเมิน คุณภาพการเรียนการสอนของครูและนักเรียนและที่สำคัญ จัดซื้อจัดจ้างแต่ละครั้ง ผู้ปกครองจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมด้วยทุกครั้ง เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และบริสุทธิ์ยุติธรรม

ผู้ปกครองนักเรียนอาจเข้ามาในโรงเรียนในรูปของการเป็นอาสาสมัคร เป็นคณะกรรมการประจำห้องเรียน ทำหน้าที่ด้านการพัฒนา ปรับปรุงห้องเรียน ส่งเสริมการเรียนรู้ ร่วมกับครู ใครมีความรู้ความสามารถด้านใดก็จะเข้ามาช่วยครูสอนในด้านนั้น ๆ หรือบางครั้ง ครูก็จะพานักเรียนลงไปเรียนรู้ร่วมกับผู้ปกครองในชุมชน

สำหรับเรื่องหลักสูตร นอกจากจะมีหลักสูตรกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ที่นักเรียนต้องเรียนแล้ว โรงเรียนยังมีหลักสูตรท้องถิ่นที่เรียกว่า หลักสูตรท้องถิ่นหนองขาว เช่น การทำข้าวซ้อมมือ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และปฏิบัติจริงร่วมกับชาวบ้านในชุมชน ผลผลิตที่ได้ ทั้งหมดส่วนหนึ่งนำมาจำหน่ายในโครงการอาหารกลางวันนักเรียนและ อีกส่วนหนึ่งขายให้กับชาวบ้านโดยตรง ตรงนี้นอกจากครูและนักเรียนจะเกิดกระบวนการเรียนรู้แล้วยังทำให้นักเรียนรู้จักวิธีการบริหารจัดการอีกด้วย (กองบรรณาธิการรายงานปฏิรูป การศึกษาไทย. 2544 : 7)

โรงเรียนบ้านไผ่ล้อม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เป็นโรงเรียนสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีนักเรียน 100 คนเศษ ครู 7 คน ไม่มีครูในพื้นที่ ครูจึง ย้ายกันบ่อย ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงขาดความต่อเนื่อง ความสัมพันธ์จึง เป็นแบบขอความร่วมมือมากกว่าการมีส่วนร่วม ในปี 2539 คณะนักศึกษาศรีอยุธยาเอกคณะ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล นำโดย รศ.ดร.มาณี ไชยธีรานันต์ศิริ ได้เลือกโรงเรียนบ้านไผ่ล้อมเป็นกรณีศึกษา เรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในการ พัฒนานักเรียน ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ผ่านกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษา การทำงาน ร่วมกับโรงเรียนและการลงพื้นที่ชุมชนของคณะวิจัยมีส่วนอย่างมาก ในการเชื่อมโยงโรงเรียน กับชุมชนผ่านการทำโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการโรงเรียนสีขาว โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต โรงเรียนและชุมชน นอกจากนี้คณะวิจัยยังได้ช่วยพัฒนาคณะครู โดยการนำความรู้ทางวิชาการ ต่าง ๆ ไปเผยแพร่ รวมถึงการจุดประกายแนวคิดเรื่องธรรมนูญโรงเรียนด้วย

การดำเนินการเริ่มจากผู้บริหารลงพื้นที่เยี่ยมเยียนพูดคุยกับชุมชน ตั้งวงกินข้าวปลา อาหารร่วมกัน เพื่อสานสัมพันธ์เข้าหาชุมชน ขยายความคิดเรื่องธรรมนูญโรงเรียนด้วยภาษา ง่าย ๆ ระยะเวลา 2 เดือน ต่อมา ก็เชิญทุกฝ่ายเข้าร่วมประชุมทั้งผู้ปกครอง กรรมการโรงเรียนและ คณะครู ร่วมประชุมพูดคุยหารือกันเกี่ยวกับเรื่องของโรงเรียน เพื่อนำไปสู่การจัดทำ ธรรมนูญ โรงเรียน ใช้คำพูดง่าย ๆ เช่น อยากให้ลูกเรียนเก่ง เป็นคนดี ไม่ติดยา ท่องสูตรคูณเป็น ฯลฯ พูดคุยกันอย่างหลากหลายและเปิดกว้าง จากนั้นคณะวิจัยและคณะครูได้ร่วมร่างธรรมนูญ โรงเรียนก่อนนำร่างดังกล่าวมาลงความเห็นจนเป็น ธรรมนูญโรงเรียนบ้านไผ่ล้อม พ.ศ. 2542 ซึ่งบรรจุ วิสัยทัศน์ของโรงเรียนไว้ว่า โรงเรียนบ้านไผ่ล้อมจะต้องเป็นโรงเรียนชุมชนที่ โดดเด่น มีมาตรฐานการศึกษาเป็นเลิศ มีสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ มีครูมืออาชีพ ท่ามกลางชุมชน ที่เข้มแข็งและความร่วมมือเกื้อกูลกันเป็นอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ผู้วิจัยได้นำกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการนำนักเรียนไปเรียนรู้ในชุมชน เรียนรู้กับธรรมชาติ เรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

10. ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การสานกระติบข้าว

จากการศึกษาชุมชนบ้านลุมพุก หมู่ 5 ตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมแบบยังชีพ เช่น การทำนา หลังจากฤดูทำนา ชาวบ้านไม่มีงานทำ จึงคิดที่จะหาอาชีพเสริมโดยการนำไม้ไผ่ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากภายในหมู่บ้านมาประดิษฐ์เป็นของใช้ในครัวเรือน คือ สานเป็นกระติบข้าว เพื่อนำมาใส่ข้าวเหนียวหนึ่ง ต่อมากระติบข้าวบ้านลุมพุกเป็นที่รู้จักของชุมชนอื่น ๆ มีการซื้อขายขึ้น กระติบข้าวจึงเป็นอาชีพเสริมที่สามารถสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชนนี้เป็นอย่างดี นางพิสมัย อินอุ่นโชติ ได้กล่าวว่า “กระติบข้าวบ้านลุมพุก จะมีพ่อค้าเข้ามารับซื้อที่หมู่บ้าน ไม่ต้องเดินขายเอง การสานกระติบข้าวบ้านลุมพุกได้ทำสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน ชาวบ้านกลัวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทนี้หายไป จึงต้องการถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ให้กับลูกๆ หลานๆ ได้เรียนรู้ไว้ เพราะเด็กรุ่นหลังๆ จะทำกระติบข้าวไม่ค่อยเป็น” (พิสมัย อินอุ่นโชติ. 2547 : สัมภาษณ์)

ความรู้เกี่ยวกับงานจักสาน มีดังนี้

10.1 ความรู้เกี่ยวกับไม้ไผ่

ความรู้เกี่ยวกับไม้ไผ่ ในชีวิตประจำวันของวิถีชีวิตของชาวอีสานตั้งแต่โบราณถึง ปัจจุบันมีความเกี่ยวข้องกับไม้ไผ่มาโดยตลอด เช่น การนำไม้ไผ่มาทำเครื่องจักสาน ทำเป็นที่อยู่อาศัย ทำเป็นแคร่ นั่ง ทำเป็นไม้ย่างปลา กระบอกลำไย เป็นต้น งานไม้ไผ่เป็นงานที่ต้องใช้ ความเพียร อดทน เพราะเป็นงานที่ใช้อวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกายมาประกอบ เพื่ออำนวยความสะดวกในการสร้างงาน (พิทักษ์ น้อยวงศ์. 2539 : 4 – 20)

ไม้ไผ่ในภาคอีสาน สภาพพื้นที่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาด บางแห่งเป็นเนินเขา ที่ราบลุ่ม พืชพรรณไม้ธรรมชาติที่เกิดบริเวณดังกล่าวได้แก่ ไม้พุ่ม ไม้ไผ่ เป็นต้น ไม้ไผ่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนอย่างยิ่ง โดยถูกนำมาเป็นวัสดุในการจักสาน สิ่งก่อสร้าง และอื่น ๆ

หมู่บ้านลุมพุก ตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เป็นหมู่บ้านที่มีไม้ไผ่อยู่เป็นจำนวนมากรอบ ๆ หมู่บ้าน ไม้ไผ่ที่มีอยู่ได้แก่ ไผ่บง ไผ่เชิงไพร ไผ่สีสุก ไผ่ตง ซึ่งชาวบ้านจะนำไม้ไผ่ชนิดต่าง ๆ มาทำเครื่องจักสาน ไม้ไผ่ที่นิยมนำมาทำเครื่องจักสานมากที่สุด คือไม้ไผ่สีสุก นางประมวล จันทร์สอน สมาชิกกลุ่มจักสานบ้านลุมพุก ได้เสนอแนะว่า “ การเลือกไม้ไผ่ควรเลือกไม้ไผ่ที่มีอายุประมาณ 1-2 ปี เพราะขนาดเนื้อไม้พอเหมาะมีความเหนียว และจักสานได้ง่าย ” (ประมวล จันทร์สอน. 2547 : สัมภาษณ์)

ไม้ไผ่มีหลายชนิด ชนิดของไม้ไผ่ในภาคอีสาน มี 18 ชนิด แต่ละชนิดมีลักษณะและคุณสมบัติเหมาะสมนำไปใช้สอยได้อย่างหลากหลายตามจุดมุ่งหมาย ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ชนิดของไม้ไผ่ในภาคอีสาน

สกุล	ชื่อพื้นเมือง	เส้นผ่าศูนย์กลาง/ซม.	ประโยชน์
1. สกุล Bambusa มี 7 ชนิด			
1.1 B.arundinacea	ไผ่ป่า	10-15	จักสาน, พู่กัน, กระจาด
1.2 B.blumeana	ไผ่สีสุก	7-10	จักสาน, สิ่งก่อสร้าง
1.3 B.longispiculata	ไผ่ลิ่มลอก	7-9	ไม้ขีดระแนง
1.4 B. nana	ไผ่เตี้ย ไผ่เชิงไพร	2-3	เฟอร์นิเจอร์
1.5 B.pallida	ไผ่ซางดำ	5.5-7.5	จักสาน, พู่กัน, กระจาด, ไม้ขีดระแนง
1.6 B. tuldia	ไผ่บง	6-18	แพ, จักสาน, กระจาด, ไม้ขีดระแนง
1.7 B. vulagarts	ไผ่หลวง	5-10	จักสาน, พู่กัน, กระจาด สิ่งก่อสร้าง
2. สกุล Dendrocalamus มี 6 ชนิด			
2.1 D.brandisii	ไผ่ป่องใหญ่	12-20	จักสาน, พู่กัน, กระจาด, สิ่งก่อสร้าง

ตารางที่ 6 (ต่อ) ชนิดของไม้ไฟในภาคอีสาน

สกุล	ชื่อพื้นเมือง	เส้นผ่าศูนย์กลาง/ ซม.	ประโยชน์
2.2 <i>D.gigaanteus</i>	ไผ่เบา	15-20	จักสาน, ทุ่น, กระจาด, สิ่งก่อสร้าง
2.3 <i>D.longispathus</i>	ไผ่ลั่นลอก	7.5-10	จักสาน, ทุ่น, กระจาด, สิ่งก่อสร้าง
2.4 <i>D.membranaceus</i>	ไผ่ซางหรือ ไผ่นวล	3-12	จักสาน, เสื่อ, ฝาแพน สิ่งก่อสร้าง
2.5 <i>D.sericeus</i>	ไผ่ซางหม่น		
2.6 <i>D.asper</i>	ไผ่ตง	7-15	สิ่งก่อสร้าง, หนีบปังไก่
3. สกุล <i>Dinochloa</i> มี 1 ชนิด			
3.1 <i>D.scandens</i>	ไผ่เลื้อย	2-5	จักเป็นเส้นตอก
4. สกุล <i>Melocalamus</i> มี 1 ชนิด			
4.1 <i>D.compaciflorus</i>	ไผ่หางช้าง	2.5-4.5	เส้า
5. สกุล <i>Giganntochloa</i> มี 2 ชนิด			
5.1 <i>G.hosseusii</i>	ไผ่ไก่	1.5-2.5	สิ่งก่อสร้าง
5.2 <i>G.aibo-ciliata</i>	ไผ่ไร่		สิ่งก่อสร้าง
6. สกุล <i>Thyrsostachys</i> มี 1 ชนิด			
6.1 <i>T.siamensis</i>	ไผ่รวก	4-6	รั้ว, กระจาด, ไม้ ระแนง

10.2 ความรู้เกี่ยวกับการสานกระติบข้าว

ความรู้เกี่ยวกับการสานกระติบข้าว ในบรรดาศิลปะพื้นบ้านที่นิยมกันแพร่หลาย และเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวอีสานมาตั้งแต่โบราณถึงปัจจุบันที่สำคัญ คือ เครื่องจักสานซึ่งเครื่องจักสานนี้มีบทบาทในการดำรงชีวิตของคนอีสานเป็นอย่างมากและเนื่องจากคนอีสาน มีวัฒนธรรมการบริโภคข้าวเหนียวเป็นอาหารหลัก จึงทำให้เกิดการจักสานที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคข้าวเหนียว ก็คือ กระติบข้าวและกล่องข้าว (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2532 : 62 – 63)

ความหมายของกระติบข้าว

พิทักษ์ น้อยวังคลัง (2531 : 26) กล่าวว่า กระติบข้าวเป็นเครื่องจักสานไม้ไผ่ เพื่อใช้เป็นภาชนะสำหรับใส่ข้าวเหนียวนึ่งสุกแล้ว เนื่องจากส่วนก้นและส่วนตัวของกระติบข้าวสานซ้อนกันสองชั้น ซึ่งช่วยให้ข้าวเหนียวแห้งช้ากว่าปกติและไม่ทำให้ข้าวเหนียวและหรือบูด เพราะว่าไอน้ำจากข้าวเหนียวบางส่วน สามารถระเหยออกตามช่องว่างระหว่างเส้นดอกที่สานขัดกันไว้ จึงไม่ทำให้เกิดหยดน้ำภายในและยังช่วยป้องกันลมหรืออากาศร้อนข้างนอกที่จะทำให้ข้าวแห้งได้

กระติบข้าวและกล่องข้าวอีสาน ในบริเวณจังหวัดที่เรียกว่าอีสานกลางและอีสานเหนือ มีรูปแบบเฉพาะที่แตกต่างกัน โดยมีรูปแบบและวิธีการสานที่เป็นของตนเองตามความนิยมของท้องถิ่น ซึ่งยากที่จะสืบสานไปได้ว่า ใครเป็นผู้คิดค้นต้นแบบ และทำมาตั้งแต่เมื่อใด ทราบแต่เพียงว่านิยมทำกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และทำสืบทอดมาถึงปัจจุบัน (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2527 : 171)

ประเภทของกระติบข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2532 : 63 – 65) ได้จำแนกไว้คือ

แบบที่ 1 กระติบข้าวแบบที่หนึ่งหรือที่เรียกว่า กล่องข้าว ที่ใช้กันในบริเวณอีสานกลาง โดยเฉพาะจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ด ขอนแก่น กล่องข้าวชนิดนี้ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ ส่วนฐาน ทำด้วยไม้เท้าที่จะหาได้ เป็นแผ่นไม้กาบทาบไขว้กันเพื่อใช้เป็นฐานสำหรับตั้ง ส่วนตัวกล่องข้าว สานด้วยไม้ไผ่ซ้อนกัน 2 ชั้น เป็นรูปคล้ายดอกบัวแต่ขอบสูงขึ้นไปเหมือนโถ โดยมีส่วนฝา รูปเหมือนฝาชีครอบอีกชั้นหนึ่ง โดยส่วนขอบของฝาจะใช้ก้านตาลเหลาเป็นแผ่นบาง ๆ โค้งทำขอบฝาเพื่อความคงทน ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กระจติบข้าวที่ใช้กันบริเวณอีสานกลาง

แบบที่ 2 คือ กระจติบข้าวที่ใช้กันในอีสานตอนบน เป็นกระจติบข้าวที่แบ่งส่วนประกอบออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนฐาน ส่วนก้น ส่วนตัว และส่วนฝา ส่วนฐานทำด้วย ก้านตาล ไม้ข่อย หรือไม้จิว เหล้าตัดโค้งเป็นวงกลม ซึ่งมีขนาดเท่ากับส่วนก้น ผูกมัดให้ติดกัน เพื่อใช้เป็นฐานสำหรับตั้ง ส่วนก้นสานเป็นแผ่นซ้อนกัน 2 ชั้น ผู้มัดติดกับส่วนตัว ส่วนตัวเป็นรูปทรงกระบอกสานซ้อนกันสองชั้น ส่วนฝายจะมีขนาดใหญ่กว่าส่วนตัวเล็กน้อย สามารถสวมตัวได้พอดี ขอบบนสุดของฝามีหูสำหรับร้อยเชือก 2 หู ดังภาพที่ 2

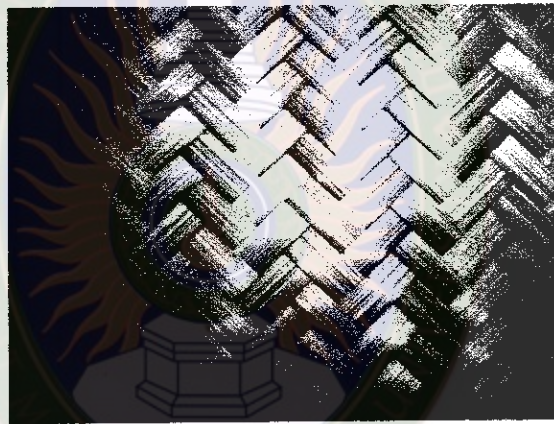


ภาพที่ 2 กระจติบข้าวในภาคอีสานตอนบน

ลายสานที่ใช้ในการสานกระติบข้าว

พิทักษ์ น้อยวงศ์ (2531 : 116 - 137) ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการสานต่าง ๆ ดังนี้

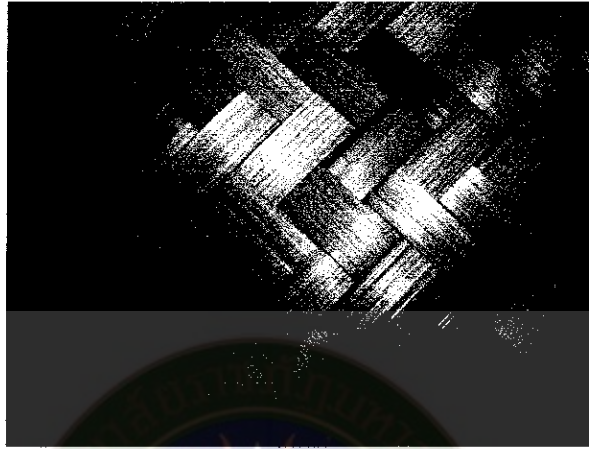
1. ลายสองยี่น มีสูตรในการสาน คือ ยกสอง ข่มสอง การสานจัดเส้นตอกในแนวทแยงหลาย ๆ เส้นให้ชิดกัน นำดอกมาสานขัดกัน ในแนวทแยงทีละ 1 เส้น โดยการยก และข่มครึ่งละ 2 สลับกันไปโดยตลอด นำดอกสานเส้นต่อไป มาสานขัดในรูปแบบเดียวกัน แต่การสานต้องให้เส้นตอกทะลุขึ้นตรงกลางระหว่างเส้นตอก แนวทแยงที่ถูกเส้นตอกสานเส้นที่ผ่านมาข่มอยู่สองเส้น แล้วจึงข่มสองและยกสองสลับกันไปโดยตลอด หลังจากนั้นจึงจัดเส้นตอกให้ชิดกันทำให้เกิดลายสานที่มีลักษณะเป็นแผ่นทึบ ดังภาพที่ 3



ภาพที่ 3 ลายสองยี่น

2. ลายสองเวียน

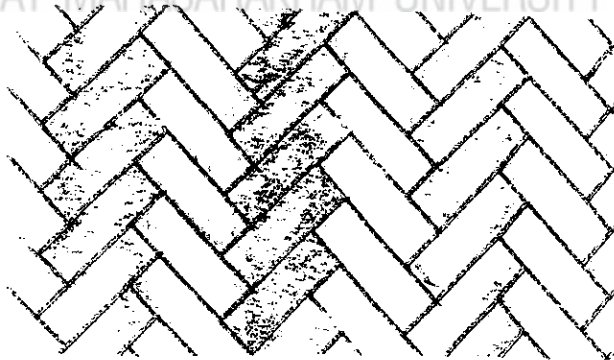
รูปแบบของการสานมีสูตรว่า ยกสอง ข่มสอง การสานจัดเส้นตอกในแนวทแยง หลาย ๆ เส้น โดยยกและข่มอย่างละ 2 เส้น สลับกันไปโดยตลอด ส่วนดอกสานเส้น ต่อไป ก็จะสานในรูปแบบเดียวกัน แต่การสานต้องให้เส้นตอกสานทะลุขึ้นตรงกลางระหว่างเส้นตอก ที่ถูกเส้นตอกสานข่มอยู่สองเส้น ที่ฟังสานเสร็จผ่านมา แล้วจึงข่มและยกอย่างละสองเส้นสลับกันไปโดยตลอด หลังจากนั้นจึงจัดเส้นตอกแต่ละเส้นให้ชิดกันทำให้เกิดลายที่มีลักษณะเป็นแผ่นทึบ ดังภาพที่ 4



ภาพที่ 4 ลายสองเวียน

3. ลายสามเวียน

รูปแบบการสาน จะสานซัดกันเป็นลักษณะยกสามข่มสาม การสานจัดเส้นดอกเป็นแนวทแยงหลายเส้น ตามต้องการให้ซัดกัน แล้วนำดอกสานซัดกันทีละเส้นในแนวทแยง โดยการข่มสามและยกสามสลับกันไปโดยตลอด ส่วนดอกสานเส้นต่อไปก็สานในรูปแบบเดียวกัน แต่การเริ่มต้นในการสานซัดนั้นเส้นดอกสานต้องสอดขึ้นตรงกลางระหว่างเส้นดอกแนวทแยงเส้นที่หนึ่ง และเส้นที่สองซึ่งถูกเส้นดอกสานเส้นที่พึ่งสานเสร็จผ่านมาแล้วข่มอยู่สามเส้น แล้วจึงสานข่มเส้นดอกในแนวทแยงสามเส้น และยกอีกสามเส้น สลับกันไปในรูปแบบเดียวกันนี้โดยตลอด เมื่อสานเสร็จแล้วจึงจัดเส้นดอกแต่ละเส้นให้ซัดกันจะได้ลายสานที่เป็นลักษณะแผ่นทึบ ดังภาพที่ 5



ภาพที่ 5 ลายสามเวียน

4. ลายสามเวียน

รูปแบบการสานจะสานกันในลักษณะยกสาม ช่มสาม การสานจัดเส้นตอกในแนวทแยงหลาย ๆ เส้น ให้ชิดกัน นำดอกสานมาสานจัดในแนวทแยงที่ละเส้น โดยการช่มและยกครั้งละสามเส้นสลับกันไป ส่วนดอกสานเส้นต่อไปก็จะสานในรูปแบบเดียวกัน แต่การเริ่มต้นในการสานซัดกันนั้น เส้นตอกสานต้องสอดขึ้นตรงกลางช่องว่างระหว่างเส้นตอก แนวทแยงเส้นที่หนึ่งและเส้นที่สอง ซึ่งถูกเส้นตอกสานเส้นที่สามเสร็จผ่านมาแล้วช่มอยู่สามเส้น แล้วจึงช่มและยกเส้นตอกในแนวทแยงครั้งละสามเส้นสลับกันไป เมื่อสานเสร็จแล้วจึงจัดเส้นตอกแต่ละเส้นให้ชิดกันทำให้เกิดลายสานที่มีลักษณะเป็นแผ่นทึบ

ดังภาพที่ 6

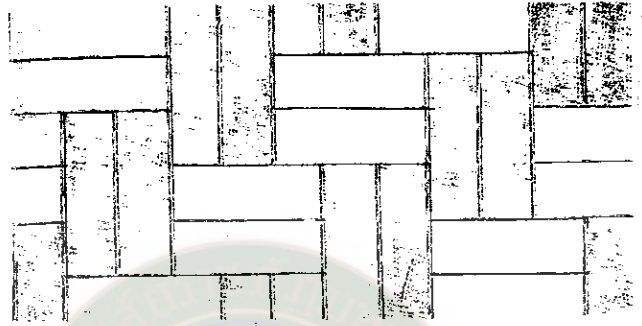


ภาพที่ 6 ลายสามเวียน

5. ลายคุบ

รูปแบบการสานลายเป็นลักษณะยกสอง ช่มสาม ช่มสามยกสี่ การสานต้องจัดวางเส้นตอกที่ละเส้นให้ชิดกัน เริ่มจากดอกสานเส้นที่หนึ่ง ช่มสาม ยกสอง ช่มอีกสามและยกอีกสี่แล้วจึงย้อนกลับไปเริ่มสานตามรูปแบบที่ผ่านมา นำดอกสานเส้นที่สองมาสานจัด โดยเริ่มจากช่มสามเส้นร่วมกันกับเส้นตอกสามเส้นแรกที่เพิ่งสานผ่านมา ยกสี่ช่มสามและยกอีกสอง แล้วจึงย้อนกลับไปเริ่มสานตามรูปแบบที่ผ่านมา นำดอกสานเส้นที่สามมาสานจัด เริ่มจากสอดให้ทะลุขึ้นมาระหว่างช่องว่างของเส้นตอกตั้งเส้นที่สองและเส้นที่สาม ซึ่งถูกเส้นตอกสานเส้นที่สองช่มอยู่สามเส้น แล้วจึงสานช่มสาม ยกสอง และยกอีกสี่เส้น แล้วจึงย้อนกลับไปสานตามรูปแบบที่ผ่านมา ส่วนดอกสานเส้นต่อไปก็สานในลักษณะเช่นเดียวกัน กล่าวคือ เส้นตอกสานที่จำนวนนับเป็นเลขคี่ ก็จะสานรูปแบบเช่นเดียวกันตั้งแต่

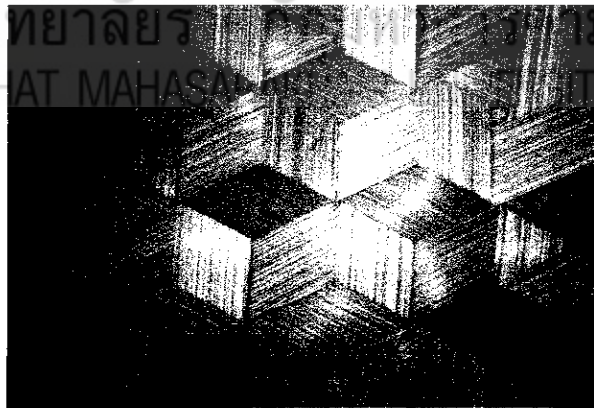
เริ่มสาน ส่วนเส้นตอกสานที่จำนวนเป็นเลขคู่ ก็จะสานในรูปแบบเดียวกัน ตั้งแต่เริ่มสานเช่นเดียวกัน ดังภาพที่ 7



ภาพที่ 7 ลายควบ

6. ลายตาเฉลวย่อ

ฝักกระดืบข้าว (เฉลวย่อ) รูปแบบการสานจะสานขัดกันในลักษณะยกสาม ช่มสาม โดยเริ่มจากการใช้เส้นตอกมาสานขัดกันในแนวทแยงแนวละหนึ่งคู่ นำดอกสานมาสานจัดใน แนวนอนในทิศทางตรงกันข้ามกันละหนึ่งเส้นรวมเป็นสองเส้น ส่วนตอกสานที่ นำมาใช้สานขัดต่อไป ใช้สานขัดทีละหนึ่งเส้น โดยจะต้องสานขัดในแนวนอนและแนวทแยงทั้งสองหมุนเวียนกันไปในลักษณะยกสามช่มสาม ซึ่งกันและกันสลับกันไป เมื่อสานเสร็จแล้วจึงจัดเส้นตอกแต่ละเส้นให้ชิดกันทำให้เกิดลายที่มีลักษณะเป็นแผ่นที่บิด ดังภาพที่ 8



ภาพที่ 8 ลายเฉลวย่อ

ลายสานต่าง ๆ ที่ชาวบ้านลุมพุก หมู่ 5 ตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ใช้สานกระติบข้าวภายในหมู่บ้าน พอสรุปได้ดังนี้

- ส่วนประกอบของกระติบข้าวมี 4 ส่วน คือ ส่วนฐาน ส่วนก้น ส่วนตัว ส่วนฝา
- ส่วนฐาน ทำด้วยก้านตาลเหลาเป็นแผ่นคดโค้งเป็นวงกลม ซึ่งมีขนาดเท่ากับส่วนฐานผูกมัดให้ติดกันเพื่อให้เป็นฐานสำหรับตั้ง
- ส่วนบนของฝakerติบ ใช้ลายเฉลวข้อ
- ส่วนตัว และ ส่วนฝา ใช้ลายสองชั้น สองเวียน

(ประสาน ศิริโยธา. 2547 : สัมภาษณ์)

จากการศึกษาความรู้เกี่ยวกับลายสาน ผู้วิจัยได้นำความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับลายสาน มาจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นการสานกระติบข้าวควบคู่กับความรู้ที่ได้รับจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำมาจัดทำหลักสูตรและจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ

11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

11.1 งานวิจัยในประเทศ

จากการศึกษางานวิจัยและงานพัฒนาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียน ในลักษณะที่มีความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่า บางโรงเรียนได้ดำเนินการมานานแล้ว ครู อาจารย์ บางท่านเริ่มดำเนินการก่อนที่จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ บางแห่งได้ทดลองและพัฒนาต่อ ๆ มา ตั้งแต่เริ่มประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งการศึกษาครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรเรื่องการสานกระติบข้าวด้วยไม้ไผ่ โดยใช้กระบวนการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกันทรวิชัยกับชุมชนบ้านลุมพุก ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาและรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ไว้ดังนี้

งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

สุมาลี ศรีพุทธรินทร์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอน ผู้บริหารและกรรมการ โรงเรียน ต่อการพัฒนาวิชาชีพตามความต้องการของชุมชนตามแผนปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยโสธร โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง คือครูผู้สอน ผู้บริหาร และกรรมการ โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอน ผู้บริหาร และกรรมการ โรงเรียนมีความเห็นต่อการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพตามความต้องการของท้องถิ่น โดยส่วนรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และไม่แตกต่างกัน

วิทยา แสงงาม (2541 : 129) ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการสานมวย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยปรากฏว่า ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้เหมาะสมกับผู้เรียนและสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น โดยมีส่วนที่จะต้องแก้ไขในเรื่อง ระยะเวลาเรียนที่ต้องปรับให้สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน

ยุทธนา อุทโร (2541 : 112) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่องการสานกระดืบข้าว ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2541 โรงเรียนบ้านคำ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การประเมินหลักสูตรฉบับร่าง ก่อนนำหลักสูตรไปทดลองใช้ ผลการประเมินหลักสูตรพบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นกับผู้เรียน และมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งมีค่า Puissance Measure (P.M) เท่ากับ 10.35
2. การประเมินหลักสูตร โดยครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ในด้านจุดมุ่งหมาย ด้านโครงสร้างและเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการประเมินผลของหลักสูตรมีความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น แนวการจัดการเรียนการสอนเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้และหลักสูตรครอบคลุมทั้งทางด้าน ความรู้ เจตคติ และทักษะกระบวนการ แต่ในด้านระยะเวลาเรียนจะจัดให้มีกิจกรรมฝึกทักษะ นอกเวลาเรียนตามปกติ

สุวานี วรรคคี (2542 : 85) ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่องอาหารจากถั่วเหลือง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านวังสะพุง สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย โดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้คือ หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่องอาหารจากถั่วเหลือง แผนการเรียนรู้ แบบวัดผลภาคปฏิบัติ ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า ได้หลักสูตรที่มีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และแบบวัดผลภาคปฏิบัติ มีความเหมาะสมสามารถวัดสอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

กาญจนวรรณ คำสอนทา (2543 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทำปลาไร่ กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนท่าชุมคอนเรือ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือ หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง

การทำปาลาร้าแผนการเรียนรู้เรื่องการทำปาลาร้า จำนวน 4 แผน แบบวัดผลงานภาคปฏิบัติและแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการศึกษาพบว่าได้หลักสูตรที่มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ความต้องการของท้องถิ่นและเหมาะสมกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ แผนการเรียนรู้มีความเหมาะสมมากทั้งในด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนและการประเมินผลการเรียนรู้ นักเรียนทำคะแนนภาคปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี

ครุฑชิตพล ประทุมเวียง (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มงานพื้นฐานอาชีพเรื่องการทำคราดมือเสือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า

1. หลักสูตรกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่องการทำคราดมือเสือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก
2. แผนการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มงานพื้นฐานอาชีพ เรื่องการทำคราดมือเสือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ 88.40/81.20 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ และนักเรียนที่ผ่านการเรียน โดยใช้แผนการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิชัย หล้าสุดตา (2543 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพการสานส้ม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า มีความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นโดยครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการและด้านผลลัพธ์อยู่ในระดับเห็นด้วย

พระมหาอนันต์ แสงชาติ (2544 : 99) ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทำดอกไม้จันทน์ กลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้คือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่องการทำดอกไม้จันทน์ กลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ จำนวน 13 แผน แบบวัดพฤติกรรมการระหว่างเรียน แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินหลักสูตรท้องถิ่น แบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 98.52/87.80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80 / 80 ที่ตั้งไว้

สงกรานต์ จำปาศรี (2544 : 98) ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องทำไข่เค็ม กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเซกา จังหวัดหนองคาย จำนวน 25 คน โดยการสุ่มอย่างง่ายเครื่องมือที่ใช้คือ หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทำ ไข่เค็ม แผนการเรียนรู้ จำนวน 13 แผน แบบวัดผลภาคปฏิบัติ จำนวน 13 ฉบับ และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้น โดยการรวมและเป็นรายด้าน 5 ด้าน คือ ด้าน โครงสร้างเนื้อหา ด้านอัตราเวลาเรียน ด้านสภาพแวดล้อม สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และในด้านจุดมุ่งหมาย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และแผนการเรียนรู้มี ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 87.30/87.20 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

สมพร บำรุง (2544 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มการทำงาน และพื้นฐานอาชีพ เรื่องการทำปลาต้ม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่องการทำปลาต้ม โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
2. แผนการเรียนรู้กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเรื่อง การทำปลาต้ม มีประสิทธิภาพ 94.26/87.12 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 85/85 และมีดัชนีประสิทธิผลของแผนการเรียนรู้เท่ากับ ร้อยละ 70.58

อุทิศ อินทร์แก้ว (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ ข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 248 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับปานกลาง การปฏิบัติงานการพัฒนาหลักสูตร ระดับท้องถิ่นของครูผู้สอนและครูวิชาการ มีความคิดด้านการปรับรายละเอียดของเนื้อหาวิชา ด้านการปรับปรุงและเลือกใช้สื่อในการเรียนการสอนด้านการจัดทำคำอธิบาย รายวิชาเพิ่มเติม ด้านการจัดทำสื่อการเรียนการสอน ขึ้นใหม่ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของข้าราชการครูที่มีตำแหน่งครูผู้สอน มีการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน มีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการจัดฝึกอบรมสัมมนาให้กับครูผู้สอน ครูวิชาการ ในเรื่องเกี่ยวกับการวิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตร ในการนำมาปรับหลักสูตรแกนกลางให้เข้ากับหลักสูตรท้องถิ่น นำวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาปรับใช้ให้

เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและเกิดประโยชน์มากที่สุด รายวิชาที่สมควรเป็นเรื่องที่มาจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่น

จักรพรรดิ อจศิริ (2545 : 66) ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการผลิตชาใบหม่อน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านคอนแดงน้ำเกลี้ยง สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาค้นคว้าดังนี้

1. หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการผลิตชาใบหม่อนที่พัฒนาขึ้น มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก
2. แผนการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการผลิตชาใบหม่อน มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด

พุดศรี ศรีสมบูรณ์ (2545 : 96) ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มการงาน และพื้นฐานอาชีพ เรื่องการทำบายศรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาค้นคว้าดังนี้

1. หลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่องการทำบายศรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
2. แผนการเรียนรู้กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพเรื่อง การทำบายศรี มีประสิทธิภาพ 82.67/86.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 และมีดัชนีประสิทธิผลของแผนการเรียนรู้เท่ากับ 0.7257 หมายถึง นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ร้อยละ 72.57

มงคล แก้วพะเนาว์ (2545 : 101) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการทำเครื่องปั้นดินเผา ผลการวิจัยพบว่า

1. ท้องถิ่นต้องการให้จัดการเรียนการสอน เรื่อง การทำเครื่องปั้นดินเผา เพราะเป็นงานหัตถกรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น
2. การประเมินหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยภาพรวมทั้ง 6 ด้าน มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด คือจุดประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร ระยะเวลาเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล
3. การประเมินหลักสูตร โดยครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หลังจากนำไปทดลองใช้พบว่า โดยภาพรวมประเมินรายด้าน 4 ด้าน มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

4. แผนการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทำเครื่องปั้นดินเผา มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.70 / 95.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80 / 80

5. ผู้เรียนมีเจตคติต่อการเรียนการสอน เรื่องการทำเครื่องปั้นดินเผา อยู่ในระดับดีมาก

สำเนียง วรรณศรี (2545 : 115) ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มการงาน และพื้นฐานอาชีพ เรื่องผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเหินนางฟ้า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่องผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเหินนางฟ้า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ถึง มากที่สุด ส่วนแผนการเรียนรู้กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่องผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเหินนางฟ้า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 91.17/89.69 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 85/85 และได้ดัชนีประสิทธิผลของแผนการเรียนรู้เท่ากับ 78.88 ซึ่งหมายความว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 78.88

กิติชัย สมบัติดี (2546 : 145) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงชุมชนของศูนย์อินแปลงบ้านบัว ตำบลกุดบาก อำเภอ กุดบาก จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีความเหมาะสมระดับมาก
2. ผลการพัฒนาการเรียนรู้โดยรวมและรายด้าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักการ
3. จากการวัดพฤติกรรมของผู้เข้าอบรม ผู้เรียนมีการปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนรู้ได้ร้อยละ 80.33
4. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการทำกิจกรรมระหว่างเรียนคิดเป็นร้อยละ 75.13 และมีผลสัมฤทธิ์จากการทดสอบหลังเรียนร้อยละ 8.88

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงชุมชนของศูนย์อินแปลงบ้านบัว มีความเหมาะสมในระดับมาก ดังนั้นหลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นจึงเป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพ

จิระภา พุดพิลา (2546 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาแผนการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีจุดมุ่งหมายการศึกษาค้นคว้า 3 ประการ คือ เพื่อพัฒนาแผนการเรียนรู้กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์จากกก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการเลือกแบบเจาะจง พบว่าแผนการเรียนรู้เรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์จาก

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.51/87.92 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้และค่าดัชนี ประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้ทั้ง 6 แบบ เท่ากับ 0.75 ส่วนความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด

จำเริญ หลวงอินทร์ (2546 : 93-94) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การนวดแผนไทย ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การนวดแผนโบราณ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นอัตราเวลาเรียนอยู่ในระดับเหมาะสมมาก
2. แผนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.57/82.40 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้
3. ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับสาขาวิชาอื่น ๆ ในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นและผู้เรียนที่จบออกไปสามารถสืบทอดภูมิปัญญาเรื่อง การนวดแผนไทยได้อย่างเหมาะสม

ชัญญา ฮุยสุสติ (2546 : 106) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่องการทอเสื่ออก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านน้ำจั้นน้อย สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพเรื่องการทอเสื่ออก มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 6 ด้าน คือ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง และเนื้อหา อัตราเวลาเรียน สภาพแวดล้อม สื่อวัสดุอุปกรณ์ กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผล ส่วนแผนการเรียนรู้กลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่องการทอเสื่ออก มีประสิทธิภาพเท่ากับ 91.21/89.26 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ และมีค่าดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ด้วยแผนการเรียนรู้เท่ากับ 67.29 ซึ่งหมายความว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 67.98 และนักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนตามหลักสูตรนี้อยู่ในระดับมาก

โดยสรุปหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทอเสื่ออก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งพัฒนาขึ้นเป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

เยาวลักษณ์ ดวงราช (2546 : 107) ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่ม
 การงาน พื้นฐานอาชีพ เรื่องการทอผ้าขาวม้า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านบ่อแก
 สำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอคูด้รัง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม โดย
 การศึกษาค้นคว้ามีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สร้างแผนการเรียนรู้ที่มี
 ประสิทธิภาพ ศึกษาความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียน วิทยากรและผู้ปกครอง ผลการ
 ศึกษาค้นคว้าดังนี้

1. ผลการประเมินการใช้หลักสูตร ปรากฏว่า ได้หลักสูตรที่มี P.M เท่ากับ 10.65 ซึ่งสูงกว่า 10 สรุปตามเกณฑ์การประเมินได้ว่า หลักสูตรมีคุณค่าสูง
2. แผนการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทอผ้าขาวม้า ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 87.87/87.92- ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้
3. ผลการศึกษาค้นคว้าความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตร เรื่องการทอผ้าขาวม้า ปรากฏว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก วิทยากรอยู่ในระดับมากที่สุด และผู้ปกครองมักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

สมศักดิ์ โอบอ้อม (2546 : 77-78) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตร
 ท้องถิ่น เรื่อง การผลิตปุ๋ยชีวภาพ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีความ
 เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมความต้องการของท้องถิ่นและความเหมาะสมกับผู้เรียน ทำให้
 ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง สามารถนำความรู้เรื่องการผลิตปุ๋ยชีวภาพ ไปปฏิบัติจริงในชีวิต
 ประจำวันได้ ด้านแผนการเรียนรู้มีความเหมาะสมมาก ผู้เรียนสามารถทำคะแนนภาคปฏิบัติได้
 ร้อยละ 88.33 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 90.37 ดังนั้นหลักสูตรจึงมี
 ประสิทธิภาพเท่ากับ 88.33/90.37 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้

สุดา อุ่นยะนาม (2546 : 100) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
 กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่อง ผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน
 บ้านยางใต้ สำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษา
 ค้นคว้าพบว่า

1. หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่องผลิตภัณฑ์จาก ผักตบชวา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
2. แผนการเรียนรู้กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ผลิตภัณฑ์จาก ผักตบชวา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

3. นักเรียนที่เรียนด้วยแผนการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่องผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความร่วมมือ

ประพันธ์ จันทรัตน์ (2533 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในงานวิชาการ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 2 ผลการวิจัย พบว่าทรัพยากรท้องถิ่นที่โรงเรียนส่วนใหญ่นำมาใช้ในงานวิชาการนั้น ได้แก่ ประเภททรัพยากรบุคคล ด้านประเภททรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น ประเภททรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ปัญหาการใช้ที่โรงเรียนพบ ได้แก่ ระยะทางห่างไกลและปริมาณมีน้อย ส่วนทรัพยากรทางสังคม ปัญหาการใช้ ได้แก่ ขาดการอนุรักษ์เพื่อการศึกษาและคุณภาพทรัพยากรไม่เป็นแบบอย่างที่ดี สำหรับปัญหาการดำเนินการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ได้แก่ ขาดงบประมาณและข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากร ท้องถิ่นและปัญหาความปลอดภัย

ปัญญา ทองนิล (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง การใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 ของครู โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นและเปรียบเทียบการใช้แหล่งวิทยาการระหว่างเขตอำเภอเมืองกับนอกเขตอำเภอเมือง ผลการวิจัยสรุปว่า ครูส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งวิทยาการในท้องถิ่นเกือบทุกหน่วยการเรียนการสอน โดยเรียนลำดับจากการใช้มากไปหาใช้น้อย ดังนี้ ประเภทกิจกรรมสถานการณ์ใช้มาก ประเภทวัสดุอุปกรณ์ใช้ปานกลางและประเภทบุคคลใช้เป็นส่วนน้อย ครูในเขตอำเภอเมืองและนอกเขตอำเภอเมืองใช้แหล่งวิทยาการประเภทดังกล่าวไม่ต่างกัน ปัญหาที่ครูพบคือ ค่าใช้จ่าย ความรู้เกี่ยวกับแหล่งวิทยาการ และมีเวลาไม่เพียงพอ

ประสิทธิ์ พานดวงแก้ว (2540 : 97-99) ได้ทำวิจัยปัญหาการปฏิบัติงานด้านการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานด้านการสร้างความร่วมมือระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมและรายด้าน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาตามสถานภาพ พบว่า บุคลากรในโรงเรียนกับผู้นำในชุมชนมีปัญหาการปฏิบัติงานการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาตามสถานที่ตั้งของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองกับโรงเรียนที่ตั้งอยู่นอกเขตเมือง มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เช่นกัน บุคลากรในโรงเรียนกับผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปัญหา การปฏิบัติงาน ด้านการสร้างร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสร้างและเผยแพร่ เกียรติประวัติของโรงเรียนและ ผู้นำชุมชน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จุมพล กังโสม (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย การศึกษาค้นคว้ามีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการดำเนินงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้ปฏิบัติ หน้าที่งานโรงเรียนกับชุมชนตามกรอบการดำเนินงาน 6 ด้าน คือ ด้านการวางแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน การให้บริการชุมชน การเป็นผู้นำ และให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน การได้รับการสนับสนุน จากชุมชน และการประเมินผลการสร้างงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 9 คน ผู้ปฏิบัติหน้าที่งานโรงเรียนกับชุมชน จำนวน 57 คน ศึกษาจากประชากร จำนวน 156 คน เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น แบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย

ผลการศึกษาค้นคว้า

1. การดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่า การดำเนินการอยู่ระดับปานกลาง
2. เปรียบเทียบระดับการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน และชุมชน พบว่า
 - 2.1 ภาพโดยรวมมีการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน
 - 2.2 การดำเนินงานของโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน โดยรวม พบว่า การดำเนินงานไม่แตกต่างกัน
 - 2.3 ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

อุดม คำขาด (2544 : 17-18) ได้ทำวิจัยและพัฒนาเรื่องรูปแบบการปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนจังหวัดน่าน ตามโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ผลการวิจัยในด้านความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนพบว่า โรงเรียนบ้านสบขุ่น อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ได้ร่วมกับชุมชนในการจัดกิจกรรมการทำไร่บนคดอยแบบยั่งยืน เนื่องจากหมู่บ้านสบขุ่น เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนที่ราบแคบๆ ในหุบเขารายภู 256 ครอบครัวประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลัก โดยเฉพาะการทำไร่เทือกเขา เป็นการทำไร่แบบเลื่อนลอย บางครั้งเกิดการทะเลาะกันในการแย่งพื้นที่ในการทำไร่ โรงเรียนตระหนักในปัญหาดังกล่าวประกอบกับทางโรงเรียนมีพื้นที่บนภูเขา 3 งาน จึงใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ โดยทุกวันศุกร์ในภาคเช้า คณะครู นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ทุกคน และผู้ปกครองจะมาช่วยกันทำไร่ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของ นักเรียน ได้เรียนรู้กับผู้ปกครอง เรียนรู้จากคณะครู เป็นความร่วมมือในการทำ กิจกรรมที่มีความงดงามมีการเรียนรู้แบบบูรณาการเชื่อมโยงทุกด้านทุกคนที่เกี่ยวข้อง ได้เรียนรู้ร่วมกันตามวิถีชีวิตจริงและเรียนรู้อย่างมีความสุข

อุดม คำขาด (2545 : 69-70) ได้ทำวิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน กรณีผลิตภัณฑ์ถาวรวัลย์บ้านใหม่ ตำบลวังซัน อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนบ้านใหม่ ตำบลวังซัน อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ ผู้ร่วมในกระบวนการวิจัย ได้แก่ ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 38 คน และสมาชิกกลุ่ม ผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักสูตรงานผลิตภัณฑ์ถาวรวัลย์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้แก่ การสานตะกร้า
2. รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้งานสานตะกร้าด้วยถาวรวัลย์ ได้แก่ ครูประธาน กลุ่มผลิตภัณฑ์ถาวรวัลย์ภาคความรู้ ครูประจำชั้นสอนการหาถาวรวัลย์ การเตรียมถาวรวัลย์และอุปกรณ์ ครูท้องถิ่นถาวรวัลย์ จำนวน 5 คน สอนภาคปฏิบัติการสอน ทุกวันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 09.00 ถึง 15.00 นาฬิกา ตลอดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 ณ ศาลาอเนกประสงค์ของหมู่บ้าน
3. หลังการเรียน นักเรียนได้คะแนนด้านความรู้เกี่ยวกับงานผลิตภัณฑ์ถาวรวัลย์ เฉลี่ย 23.40 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน ได้คะแนนด้านผลงานและพฤติกรรมการทำงานเฉลี่ย 59.47 จากคะแนนเต็ม 70 คะแนน สรุปผลการเรียนรู้ เฉลี่ย 82.87

4. นักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก

5. หลังการเรียนรู้ นักเรียนยังใช้เวลาว่างสานตะกร้าได้เฉลี่ย 4 ชิ้น

ต่อคน

11.2 งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

มีคส์ (Meeks. 1972 : 4295-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบวิธีสอนแบบใช้ชุดการสอนกับการสอนแบบธรรมดา โดยมีจุดประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากการใช้ชุดการสอนมีประสิทธิภาพกว่าการสอนโดยวิธีธรรมดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากการศึกษาวิเคราะห์หาความแปรปรวนในการทดลอง ไม่มีตัวแปรใด ๆ ที่มีอิทธิพลเหนือกว่าการทดลองนี้ เมื่อวิเคราะห์แบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน ผลปรากฏว่าคะแนนทั้งสองไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยได้สำรวจความคิดเห็นของทุกคนในกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดการสอน ซึ่งสำรวจก่อนและหลังการทดลอง ผลวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า ทุกคนพัฒนาทางเจตคติที่มีต่อการสอนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สรุปได้ว่า วิธีสอนโดยใช้ชุดการสอนดีกว่าสอนแบบธรรมดา

แอตโจเนน (Atjonen. 1994 : 48) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นความคิดเห็นและประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการนำไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรในระบบโรงเรียน จะทำให้ครูมีภาระงานเพิ่มขึ้น และเป็นประเด็นการนำไปสู่การตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในหลักสูตรมีผลต่อการมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร การจัดเตรียมสิ่งเร้าที่มีอิทธิพลต่อการทำงาน และมีการเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความรู้สึกรักต่องานของตนเอง

วิเวียน (Vivian. 1995 : 2118-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและรูปแบบการคิดเรื่อง การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรการดูแลสุขภาพ พบว่าการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าว ช่วยให้การเรียนรู้เกี่ยวกับความเชื่อในการดูแลสุขภาพแต่ละท้องถิ่นเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ยังให้ผลสัมฤทธิ์คงเดิมเมื่อนำไปใช้ในการสอนกับท้องถิ่นที่มีลักษณะเดียวกัน การนำไปสอนพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญด้านการฝึกอบรม ส่วนด้านเนื้อหา ทักษะ และโดยรวมไม่แตกต่างกัน สำหรับรูปแบบการคิด ด้านความรู้ ความจำ ความเข้าใจและโดยรวมไม่แตกต่างกัน

บัทเลอร์ (Butler. 1996 : 4254-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและออกแบบกราฟฟิคที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ควรรวบรวมแนวคิดและสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบกราฟฟิคที่จำเป็นทางการศึกษาให้มากที่สุดก่อนดำเนินการพัฒนาหลักสูตร จากนั้นแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมา ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟฟิคและนักการศึกษาเมื่อดำเนินการพัฒนาหลักสูตรแล้วควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้เป็นการทราบโดยทั่วกัน ทั้งนี้หน่วยงานต้นสังกัดควรให้การสนับสนุนส่งเสริม ให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาที่เหมาะสมด้วย

แดกค์ (ยูทชนา อุทโซ. 2543 : 60 ; อ้างอิงมาจาก Dack. 1996 : Abstract) ได้พัฒนา หลักสูตรเรื่องการใช้คำศัพท์วิชาเตรียมวิทยาศาสตร์และสังคมศึกษาของโรงเรียนเตรียมนักเรียนต่างด้าว ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการใช้คำศัพท์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับเรียนรู้ภาษาที่ 2 การบูรณาการเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์และสังคมศึกษาและการจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน

บิทซ์ (อภิชัย หล้าสุตตา. 2543 : 60 ; อ้างอิงมาจาก Bintz. 1996 : Abstract) ได้ทำการศึกษาหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตรแบบสืบสวนสอบสวน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบ ของหลักสูตรแบบสืบสวนสอบสวนประกอบด้วยองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน 4 ประการ คือ

1. การเน้นให้นักเรียนเห็นมโนทัศน์ในแต่ละวิชา
2. วิชาเนวศวิทยาที่มโนทัศน์ไม่เด่นชัด ควรพัฒนาในด้านจุดมุ่งหมาย โครงสร้างของ หลักสูตรการสอนและการประเมินผล
3. วิชาประวัติศาสตร์และสังคมศึกษา ควรพัฒนาเกี่ยวกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกปัจจุบัน
4. วิชาอื่นๆ ที่มโนทัศน์หลักไม่ชัดเจนควรพัฒนาในเรื่องความรู้ความจริงที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

อนึ่ง รูปแบบของหลักสูตรแบบสืบสวน ควรอยู่ภายใต้รูปแบบการสอนปกติเพื่อสนับสนุนและขยายทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีจุดเด่นแตกต่างกัน

งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือ

ก๊อดวิน (Godwin. 1996. CD – ROM) ได้ศึกษาทัศนคติของผู้ปกครองที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมผู้ปกครองมีความต้องการเพิ่มมากขึ้นในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ผู้ปกครองนักเรียนผิวขาวมีบทบาทมากขึ้นไป ชนกลุ่มต่าง ๆ ไม่ค่อยได้มีบทบาทและผู้ปกครองเชื้อชาติอื่น ๆ มีความพึงพอใจน้อยที่สุดในบทบาทของการมีส่วนร่วม

ดีลานีย์ (Delaney. 2000 : 2349-A) ได้ศึกษาความร่วมมือของผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชน ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับท้องถิ่น ภายใต้ของระบบโรงเรียนแห่งรัฐ/สาธารณะ โดยเน้นการศึกษาทัศนะของผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีบทบาทในฐานะเป็นตัวแทนที่อยู่ในคณะกรรมการ โรงเรียนที่เป็นตามระบบประชาธิปไตย ตลอดจนความพึงพอใจ/ไม่พึงพอใจต่อช่องทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1. ความแตกต่างของการมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับบทบาทในการตัดสินใจของผู้ปกครองกับนักการศึกษา มีผลทำให้เกิดการตึงเครียดระหว่างกลุ่มทั้ง 2 ได้
2. ช่องทางการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ที่เหมาะสมจะต้องเกี่ยวข้องกับเด็กหรือสถานการณ์ที่ไม่ก่อให้เกิดการโต้แย้งระหว่างกัน ได้
3. การเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารแบบสองทางอย่างเปิดเผยและต่อเนื่อง จะเพิ่มให้ผู้ปกครองมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมมากขึ้น
4. การที่ไม่ส่งเสริมให้มีการร่วมมืออย่างใกล้ชิดและเปิดเผย จะนำไปสู่การโต้แย้งและประท้วงเกิดขึ้น ได้
5. เสียงเรียกร้องจากนักธุรกิจมีอาชีพมีบทบาทมากกว่าเสียงเรียกร้องจากบุคคลกลุ่มอื่น ๆ ในการทำให้ผู้บริหารโรงเรียนได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการ

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามความต้องการของท้องถิ่นหรือตามสภาพท้องถิ่น โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแบบหุ้นส่วน ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อันส่งผลให้หลักสูตรที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสมกับผู้เรียนและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง สามารถนำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันได้ ด้านแผนการเรียนรู้อาจมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์และเหมาะสมทั้งด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน

และการวัดผลประเมินผล ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้นำแนวทางการวิจัยดังกล่าว มาเป็นแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการสานกระติบข้าวด้วยไม้ไผ่ เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพตามที่ต้องการ



มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY